

Inštitut za ekonomska raziskovanja
Institute for Economic Research

Univerza v Ljubljani

**EKONOMSKA
FAKULTETA**

Spremljanje nacionalne konkurenčnosti po metodologiji WEF za leto 2013

Pripravili:

Prof. dr. Mateja Drnovšek

Prof. dr. Peter Stanovnik

Mag. Sonja Uršič

Ljubljana, november 2013

1. UVOD

Nacionalno konkurenčnost Slovenije po metodologiji Svetovnega ekonomskega foruma (World Economic Forum, Ženeva) spremljamo od leta 2001. Pred vami je zaključno poročilo raziskave nacionalne konkurenčnosti za leto 2013, ki smo ga pripravili na Inštitutu za ekonomska raziskovanja in Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani. Raziskava nacionalne konkurenčnosti temelji na izvedbi ankete med slovenskimi menedžerji (anketni del) in na naboru trdih (statističnih) indikatorjev konkurenčnosti, ki jih na podlagi mednarodnih virov zbere Svetovni ekonomski forum (WEF). Z izvedbo ankete med slovenskimi menedžerji je bila zagotovljena vključitev Slovenije v globalno poročilo konkurenčnosti 2013-2014 (WEF, Global Competitiveness Report 2013-2014), v katero je vključenih že 148 držav z vsega sveta in tako predstavlja najboljše raziskavo na svojem področju.

Zaključno poročilo za raziskavo po metodologiji WEF obsega uvodoma predstavitev metodologije raziskave in vzorca podjetij, vključenih v anketo. Sledi povzetek rezultatov, ki zajema pregled uvrstitev vseh držav na lestvici globalnega indeksa konkurenčnosti Svetovnega ekonomskega foruma, prikaz uvrstitev Slovenije na posameznih stebrih konkurenčnosti ter primerjava Slovenije z izbranimi državami EU po treh podindeksih konkurenčnosti. Sledi analiza vidikov novega koncepta, t.i. trajnostne konkurenčnosti, ki jo je WEF vpeljal v letu 2012. Na koncu poročila so podani zaključki raziskave in priporočila za politiko.

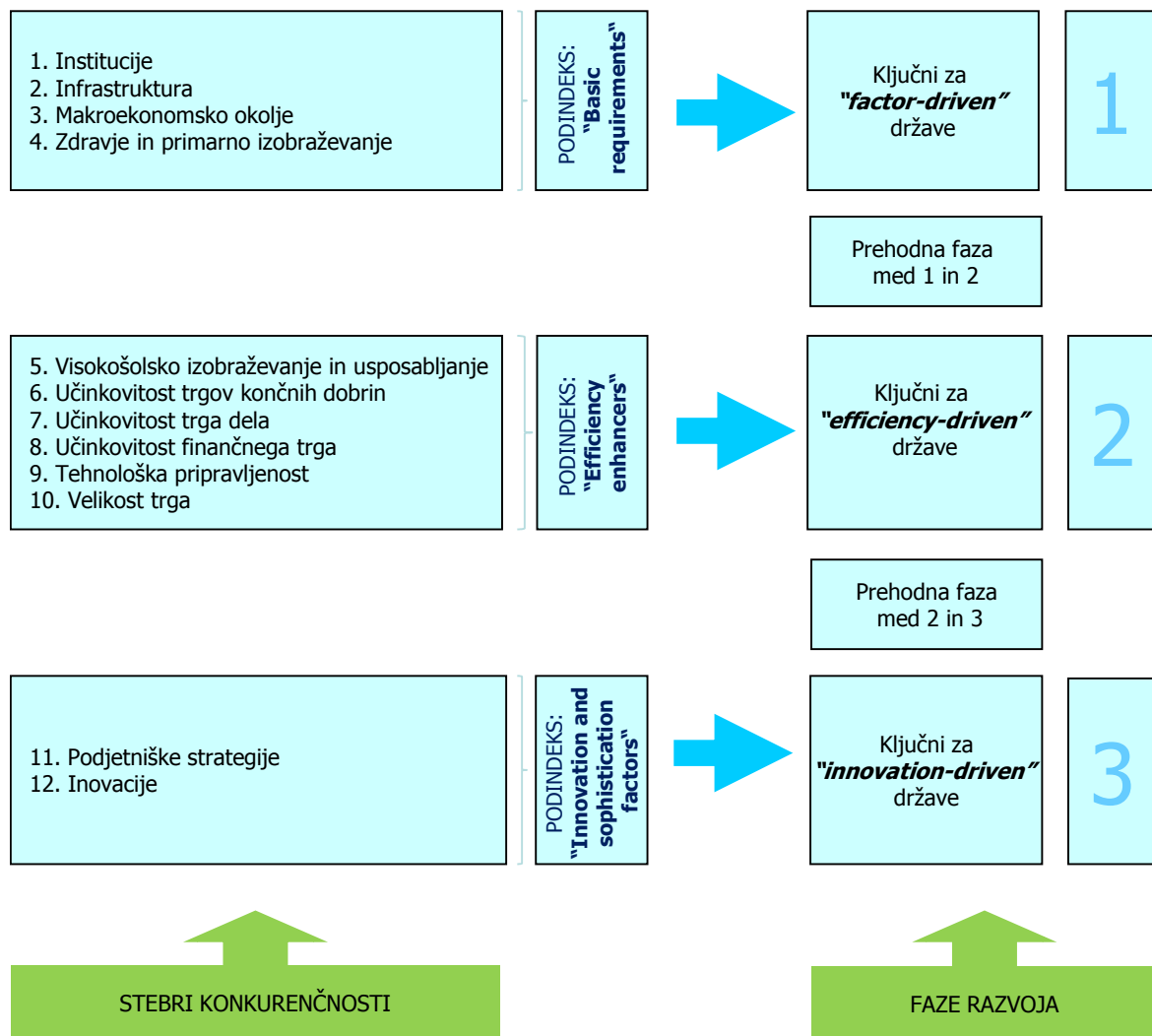
2. METODOLOGIJA

2.1. Globalni indeks konkurenčnosti (GCI)

Globalno poročilo konkurenčnosti (The Global Competitiveness Report – GCR) je ena od najpomembnejših publikacij na področju merjenja mednarodne konkurenčnosti. Svetovni ekonomski forum (WEF) iz Ženeve izdaja poročilo že od leta 1979 naprej, Slovenija pa je vanj vključena od leta 2001. Od leta 2005 naprej izračun konkurenčnosti Svetovnega ekonomskega foruma temelji na globalnem indeksu konkurenčnosti (GCI). Gre za celovit indeks, ki zajema tako mikroekonomske kot makroekonomske vidike nacionalne konkurenčnosti. Konkurenčnost je opredeljena kot nabor institucij, politik in dejavnikov, ki določajo raven produktivnosti. Od ravni produktivnosti je odvisna raven blaginje in napredka, ki jo gospodarstvo lahko doseže. Raven produktivnosti nadalje določa tudi stopnjo donosa investicij, to pa v končni fazi določa, kako hitro lahko neko gospodarstvo raste. Bolj konkurenčna gospodarstva torej na dolgi rok lahko dosegajo hitrejšo rast. Vsebinska predpostavka tega metodološkega pristopa je, da je stabilna makroekonomska politika nujen, vendar ne zadosten pogoj za dolgoročno vzdržno ekonomsko rast. V državah s stabilnimi makroekonomskimi politikami so mikroekonomske reforme tiste, ki rešujejo probleme nezaposlenosti in prevajajo ekonomsko rast v rast življenjskega standarda. V zadnjem času je WEF pričel proučevati še kompleksne odnose med konkurenčnostjo in trajnostjo, pri čemer slednjo meri z družbeno in okoljsko dimenzijo. V lanskem letu je poleg globalnega indeksa konkurenčnosti prvič objavil še globalni indeks konkurenčnosti prilagojen s kazalci družbene in okoljske trajnosti.

Globalni indeks konkurenčnosti je izračunan kot tehtano povprečje različnih komponent, ki merijo specifične vidike konkurenčnosti. Te komponente so združene v 12 stebrov konkurenčnosti (glej sliko 1). Čeprav je vseh 12 stebrov konkurenčnosti v določeni meri pomembnih za vse države, je relativni pomen posameznih stebrov odvisen od tega, na kateri stopnji razvoja je država. V skladu z ekonomsko teorijo o stopnjah razvoja gospodarstev GCI predpostavlja, da gospodarstvo na prvi stopnji razvoja konkurira na podlagi obilja proizvodnih dejavnikov, v prvi vrsti nekvalificirane delovne sile in naravnih virov. Prevladuje cenovna konkurenca, podjetja prodajajo osnovne proizvode oziroma blago, produktivnost in plače so nizke. Države na tej stopnji razvoja poimenujejo kot »poganjane z osnovnimi dejavniki razvoja« (angl. factor driven), njihova konkurenčnost pa je najbolj odvisna od učinkovitosti prvih štirih stebrov konkurenčnosti. Ko države povečajo svojo konkurenčnost, produktivnost naraste, ter z njo tudi plače. Države prestopijo v t.i. »z učinkovitosjo poganjano« stopnjo razvoja (ang. efficiency driven), ko morajo podjetja razviti učinkovitejše proizvodne procese in povečati kakovost svojih proizvodov, da omogočijo višjo raven plač brez pritiskov na inflacijo. Na tej stopnji na konkurenčnost vplivajo predvsem dejavniki zajeti v stebrih 5. do 10. v sliki 1. V zadnji fazi države preidejo v t.i. »z inovacijami poganjano« (ang. innovation driven) stopnjo razvoja, kjer je visoke plače in življenjski standard mogoče vzdrževati le, če so podjetja sposobna konkurirati z vedno novimi in edinstvenimi proizvodi z uporabo visoko razvitih proizvodnih procesov (steber 11) in z inoviranjem (steber 12). GCI upošteva različne stopnje razvoja držav tako, da pripisuje večjo težo tistim stebrom konkurenčnosti, ki so pomembni za države na posameznih stopnjah razvoja. V ta namen je dvanajst stebrov konkurenčnosti združenih v tri podindekse, kot prikazuje slika 1: podindeks »basic requirements« označen s številko 1, podindeks »efficiency enhancers« označen s številko 2 in podindeks »innovation and sophistication factors«, označen s številko 3.

Slika 1: Stebri konkurenčnosti in stopnje razvoja držav

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Države so razvrščene v stopnje razvoja glede na dva kriterija, in sicer: bruto domači proizvod na prebivalca (po tržnem menjalnem tečaju) in delež, ki ga v celotnem izvozu predstavlja izvoz rudnega bogastva (ob predpostavki, da so države, pri katerih izvoz rudnega bogastva predstavlja več kot 70% celotnega izvoza, v pretežni meri »poganjane z osnovnimi dejavniki«). Skupno so države razvrščene v pet skupin; poleg treh skupin glede na zgoraj opredeljene stopnje razvoja še v dve skupini tranzicijskih držav, ki prehajajo bodisi iz prve skupine v drugo ali iz druge skupine v tretjo skupino. Večino držav članic EU, tudi Slovenijo, uvrstimo v najbolj razvito, t.i. »inovacijsko« skupino držav (tretja stopnja). Pet držav članic in sicer Hrvaška, Madžarska, Estonija, Latvija, Litva in Poljska so v prehodni fazi med drugo in tretjo razvojno stopnjo, medtem ko sta Bolgarija in Romunija uvrščeni še v drugo stopnjo razvoja, kjer so za gospodarsko rast odločilni dejavniki pospeševanja učinkovitosti.

Tabela 1: Posamezni podindeksi imajo v izračunu indeksa konkurenčnosti naslednjo težo (v %):

Podindeks	Stopnje razvoja držav		
	Osnovni dejavniki razvoja	Dejavniki, ki pospešujejo učinkovitost	Inovacijski dejavniki
»Osnovni dejavniki razvoja«	60	40	20
»Dejavniki pospeševanja učinkovitosti«	35	50	50
»Dejavniki inovacij in podjetniških strategij«	5	10	30

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

2.2. Anketa med direktorji in vodilnimi delavci podjetij

V letošnje poročilo konkurenčnosti je zajetih 148 držav, kar je 4 več kot v predhodnem letu. Na novo so vključene 3 azijske države (Mjanmar, Butan in Laos), ponovno sta v letošnje poročilo vključeni Tunizija in Angola, medtem ko Tadžikistan letos ni vključen. Vse na novo vključene države se na globalni lestvici konkurenčnosti uvrščajo slabše kot Slovenija. WEF podobno kot IMD (Institute for Management Development) pri izračunu konkurenčnosti kombinira statistične in anketne podatke, kar mu omogoča merjenje tako kvantitativnih kot tudi kvalitativnih vidikov konkurenčnosti. Vir statističnih kazalcev so mednarodne organizacije in nacionalni viri, medtem ko anketne podatke zberemo nacionalne partnerske institucije z letno anketo med direktorji in vodilnimi delavci podjetij. Za razliko od IMD se WEF v svojih izračunih v večji meri naslanja na vire iz anket. Višji delež anketnih virov po metodologiji WEF je posledica izbrane teoretične osnove (v osrčju je vsebinska logika Porterjevega diamanta sil konkurenčnosti), ki izpostavlja pomen vidikov nacionalnega poslovnega okolja v razvoju konkurenčnosti, ti pa so večinoma kvalitativni in ocenjeni z raziskavo med podjetji.

Vzorec podjetij, zajetih v anketo v posamezni državi, je izbran na podlagi stratificiranega vzorčenja, pri čemer gre za dvojno stratifikacijo – glede na velikost podjetij in glede na sektor dejavnosti. V končnem vzorcu je približno polovica velikih podjetij in polovica ostalih podjetij (MSP-jev), podjetja pa so reprezentativna z vidika sektorske sestave gospodarstva. Poleg tega si mora partnerska institucija prizadevati, da bo med respondenti približno polovica takih, ki so na anketo odgovarjali že v predhodnem letu, in polovica novih.

V Sloveniji smo anketo med direktorji in vodilnimi delavci slovenskih podjetij izvedli v obdobju marec-april 2013. V anketiranje smo zajeli 600 podjetij. Skupno smo do konca anketiranja prejeli 100 izpolnjenih vprašalnikov, od tega je bila slaba polovica respondentov iz velikih (47 %) in dobra polovica (53 %) iz malih in srednjih podjetij.

Zbrani vprašalniki so bili posredovani ekipi Svetovnega ekonomskega foruma, ki deluje na projektu konkurenčnosti in skrbi za celotno urejanje in obdelavo podatkov. Individualni odgovori so agregirani na ravni države, pri čemer je uporabljena metoda tehtanega povprečja, s katero se zagotovi, da je izračunano povprečje reprezentativno z vidika sektorske sestave gospodarstva. V zadnjem koraku so tehtani agregirani rezultati za tekoče leto združeni z »diskontiranim« tehtanim povprečjem rezultatov

predhodnega leta. Ta metoda drsečega povprečja med drugim omili morebitne kratkoročne šoke v času anketiranja, ki bi povzročili prevelika nihanja v končnih uvrstitvah držav.

3. REZULTATI GLOBALNEGA POROČILA KONKURENČNOSTI ZA LETO 2013

WEF v globalnem poročilu konkurenčnosti 2013-2014 izpostavlja, da morajo oblikovalci politik v sedanjih razmerah pospešiti strukturne reforme in nujne naložbe, ki so potrebne, da država zagotovi ugodno makroekonomsko okolje in omogoči zaposlovanje. Nadalje ugotavlja, da bo v prihodnosti zlasti pomembna sposobnost gospodarstev, da s pomočjo inovacij ustvarijo nove proizvodne procese, poslovne modele in proizvode z visoko dodano vrednostjo. **To pomeni, da bo tradicionalno ločevanje na »razvite države« in »države v razvoju« postalo manj pomembno in bomo namesto tega razlikovali med državami, ki so »bogate« ali »revne« z inovacijami.** Zato je nujno potrebno sodelovanje med gospodarstveniki, oblikovalci politik in civilno družbo, da bi skupno ustvarili ugodno okolje, ki bo spodbudno za inovacije, kar zlasti pomeni oblikovanje ustreznega izobraževalnega sistema.

Poročilo nadalje izpostavlja, da nezaposlenost ali grožnja nezaposlenosti ostaja eden glavnih izzivov v svetu za dolgoročno družbeno trajnost. Le-ta je ključ do dolgoročne konkurenčnosti in s tem trajnostne rasti. Poleg tega postaja vse bolj odločilen element za povečanje konkurenčnosti tudi izobraževanje. Vse večje je zavedanje, da bi se izobraževalni sistemi v številnih državah lahko bolje odzivali na potrebe trga dela, da bi preprečevali vrzeli v znanju in zagotovili, da je na voljo ustrezno usposobljen človeški kapital, ki bo lahko podprl poslovne dejavnosti kot tudi razvijal inovativno sposobnost in podjetništvo.

3.1. Globalni indeks konkurenčnosti

Švica ostaja najbolj konkurenčno gospodarstvo na lestvici GCI 2013-2014. Na prvih desetih mestih ji po vrsti sledijo Singapur (2.) in Finska (3.), ki sta ohranila lansko uvrstitev, Nemčija (4.), ki se je glede na lani povzpela za dve mesti, ZDA (5.), Švedska (6.), Hongkong (7.), Nizozemska (8.), Japonska (9.) in Velika Britanija (10.). Med prvih desetih najbolj konkurenčnih ekonomij na svetu se torej uvršča pet držav EU.

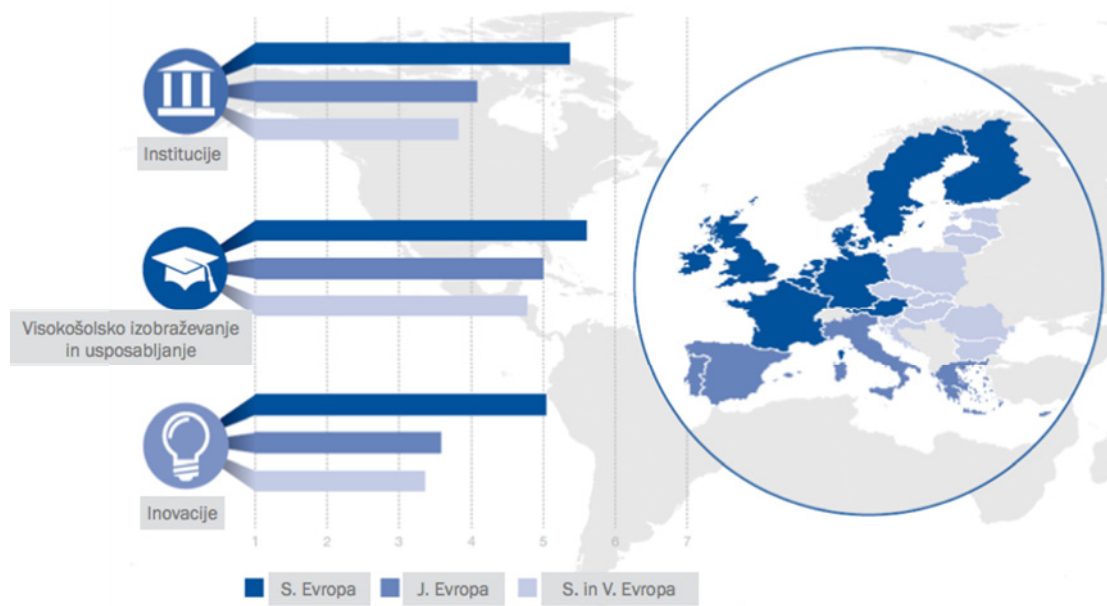
Švica že peto leto zapored ohranja prvo mesto na lestvici. Najbolje se je odrezala v inovacijah, učinkovitosti trga dela ter podjetniških strategijah (povsod je zasedla 2. mesto). Odličnost njenih znanstveno-raziskovalnih institucij skupaj z drugimi dejavniki državi omogoča močno inovacijsko dejavnost. Produktivnost nadalje povečuje poslovni sektor, ki zagotavlja odlične možnosti usposabljanja na delovnem mestu, ter visoka pripravljenost ljudi in podjetij za sprejemanje najnovejših tehnologij. Javne institucije so med najbolj učinkovitimi in transparentnimi na svetu. Za Švico je značilen močen vpliv vladavine prava, visoko odgovoren javni sektor ter neodvisno sodstvo.

Uspeh **Nemčije** gre pripisati njeni kakovostni infrastrukturi, zlasti prvorazrednim kapacitetam na vseh področjih transporta. Zelo učinkovit je trg končnih dobrin, za katerega je značilna visoka lokalna konkurenca in nizka stopnja tržne prevlade velikih podjetij. Nemški poslovni sektor je zelo sofisticiran,

zlasti na področju proizvodnih procesov in distribucijskih kanalov. Nemška podjetja so med najbolj inovativnimi v svetu; zanje so značilna obsežna vlaganja v RR ter visoka inovacijska zmogljivost.

Rezultati globalnega poročila konkurenčnosti kažejo, da **je razkorak v konkurenčnosti med evropskimi državami v prvi vrsti posledica razlik v uspešnosti delovanja institucij, v bazi znanja ter inovacijski sposobnosti**. Večina starih držav članic se na lestvici uvršča na prvih 35. mest (glej tabelo 2). Slabše so uvrščene le Italija (49. mesto), Portugalska (51. mesto) in Grčija (91. mesto). Med novimi državami članicami se najbolje uvršča Estonija, na 32. mesto. Slovenija je prvič sodelovala pri merjenju nacionalne konkurenčnosti v letu 2001, ko je izmed 75 držav zasedla 31. mesto. V letošnjem letu se je uvrstila na 62. mesto (med 148 državami) tik pred Madžarsko. V primerjavi z lanskim letom je izgubila 6 mest. Slabše od Slovenije se med novimi članicami uvrščajo le še Hrvaška (75. mesto), Romunija (76. mesto) in Slovaška (78. mesto). Med državami EU so poleg Slovenije velik padec (7 mest) v zadnjem letu zabeležile Češka, Italija in Slovaška. Na drugi strani so svojo uvrstitev za 5 oz. 6 mest izboljšale Grčija, Bolgarija, Hrvaška in Malta.

Slika 2: Glavni dejavniki razkoraka v konkurenčnosti držav EU

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Tabela 2: Uvrstitev držav na lestvici globalnega indeksa konkurenčnosti 2013-2014 in primerjava z uvrstitvijo v predhodnem letu

	GCI2013-2014	GCI2012-2013	Sprememba na lestvici
<i>Najboljših 10</i>			
Švica	1	1	0
Singapur	2	2	0
Finska	3	3	0
Nemčija	4	6	2
ZDA	5	7	2
Švedska	6	4	-2
Hongkong	7	9	2
Nizozemska	8	5	-3
Japonska	9	10	1
Velika Britanija	10	8	-2
<i>Ostale države članice EU-28</i>			
Danska	15	12	-3
Avstrija	16	16	0
Belgija	17	17	0
Luksemburg	22	22	0
Francija	23	21	-2
Irska	28	27	-1
Estonija	32	34	2
Španija	35	36	1
Malta	41	47	6
Poljska	42	41	-1
Češka	46	39	-7
Litva	48	45	-3
Italija	49	42	-7
Portugalska	51	49	-2
Latvija	52	55	3
Bolgarija	57	62	5
Ciper	58	58	0
Slovenija	62	56	-6
Madžarska	63	60	-3
Hrvaška	75	81	6
Romunija	76	78	2
Slovaška	78	71	-7
Grčija	91	96	5

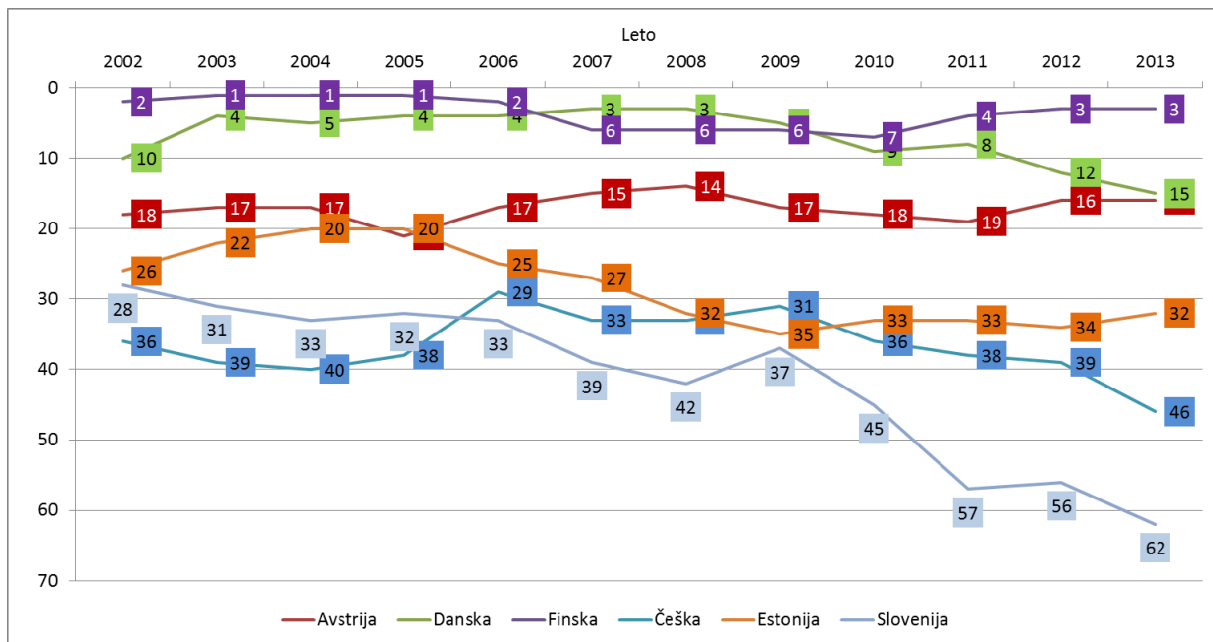
Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Opomba: Celotna lestvica globalnega indeksa konkurenčnosti je prikazana v tabeli 1 v prilogi.

V sliki 3 prikazujemo uvrstitev Slovenije in izbranih držav konkurentk (Estonije, Češke, Avstrije, Danske in Finske) na lestvici globalnega indeksa konkurenčnosti. Konkurenčno prednost Estonije predstavljajo odlični izobraževalni sistem ter dobro razvit trg končnih dobrin in finančni trg. Poleg tega se Estonija ponaša z makroekonomsko stabilnostjo, ki je odraz relativno uspešnega upravljanja z javnimi financami. Konkurenčno prednost pred večino evropskih držav ji zagotavlja tudi prilagodljiv in učinkovit trg dela.

Slika 3: Uvrstitev Slovenije in izbranih držav konkurentk na lestvici GCI

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Češka se podobno kot Slovenija sooča s problemom slabe kakovosti javnih institucij; zaupanje javnosti v politike je zelo nizko (Češka 146. mesto, Slovenija 133. mesto). Češka podjetja so sicer relativno dobro sofisticirana in inovativna, ter močno nagnjena k prevzemanju novih tehnologij. Verjetno prav zaradi tega razloga konkurenčnost Češke v opazovanem obdobju (2001-2013) ostaja relativno nespremenjena, medtem ko se je primerjalno gledano slovenska konkurenčnost v obdobju izrazito zmanjšala. Na začetku opazovanega obdobja sta bili Slovenija in Češka primerljivo uvrščeni; po 10 letih pa se vidi izrazito nazadovanje Slovenije v tem obdobju.

Finska je zasedla v letu 2001 prvo mesto na svetu. Kljub manjšim nihanjem je bila v obdobju od 2001 do 2013 njena najslabša uvrstitev 7. mesto v letu 2010, kar pa je do leta 2012 popravila na 3. mesto in tega zadržala tudi v letošnjem letu. Kot večina skandinavskih držav se tudi Finska lahko pohvali z dobro delujočimi in transparentnimi javnimi institucijami. Tudi delovanje zasebnih ustanov je med najboljšimi in najbolj etičnimi na svetu. Dolgoletno osredotočenje na izobrazbo je Finsko postavilo med najboljše v osnovnem ter višjem izobraževanju. Vse to pa so ključni vidiki izgradnje dolgoročne konkurenčnosti.

Danska se je s 14. mesta v letu 2001 povzpela na 3. mesto v letih 2007 in 2008, nato pa je začela nazadovati na globalni lestvici in do letošnjega leta padla na 15. mesto. Medtem ko je bil večji padec v lanskem letu posledica šibkosti njenih institucij, kot tudi finančnega trga, je padec v letu 2013 posledica poslabšanja makroekonomskega okolja. Konkurenčne prednosti Danske so transparenten in dobro delujoč institucionalni okvir ter odličen sistem visokošolskega izobraževanja in usposabljanja. Danska ima v svetovnem merilu tudi enega najbolj fleksibilnih trgov dela.

Avstrija ima med vsemi državami primerjave najbolj stabilno uvrstitev na globalni lestvici. V letu 2013 je ohranila 16. mesto iz lanskega leta. Konkurenčna prednost Avstrije je odlična infrastruktura ter visoko sofisticirana podjetja, ki so tudi inovacijsko zelo aktivna. Avstrija ima tudi odličen sistem usposabljanja na delovnem mestu.

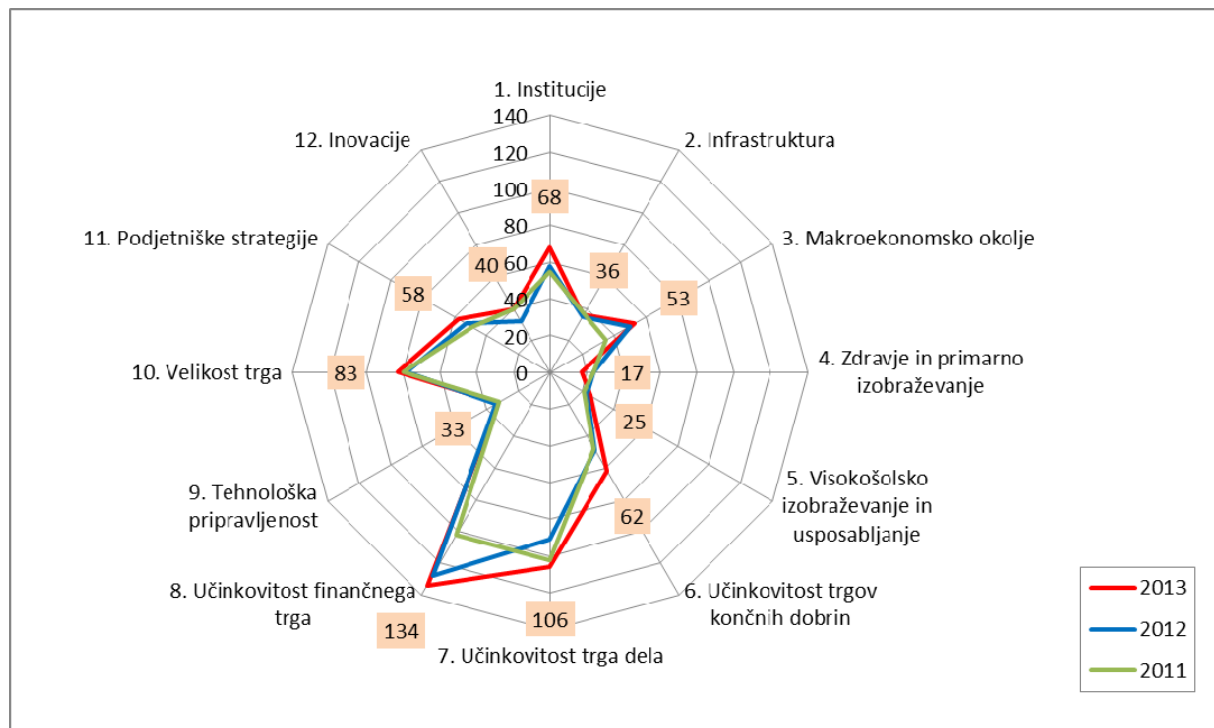
Posamezne vidike konkurenčnosti Slovenije podrobneje predstavljamo v nadaljevanju.

3.2. Analiza konkurenčnosti Slovenije po posameznih stebrih konkurenčnosti

V sliki 4 so prikazane spremembe uvrstitve Slovenije na lestvici globalne konkurenčnosti po stebrih konkurenčnosti v obdobju 2011-2013. Rang 1 predstavlja najboljšo uvrstitev, medtem ko večja oddaljenost točke od središča mreže (višji rang) pri posameznem stebru konkurenčnosti pomeni slabšo uvrstitev države. Zelo visoko uvrstitev Slovenija dosega na stebrih zdravje in primarno izobraževanje ter visokošolsko izobraževanje in usposabljanje. Dokaj visoko se uvršča tudi pri tehnološki pripravljenosti in infrastrukturi. Najslabšo uvrstitev pa ima na stebrih učinkovitost finančnega trga in učinkovitost trga dela.

Za države, ki so na lestvici globalne konkurenčnosti uvrščene nižje od 50. mesta (rang višji od 50), torej tudi Slovenija, velja, da posamezen kazalec predstavlja konkurenčno prednost, v kolikor je uvrstitev države pri tem kazalcu boljša od 51. mesta (rang je nižji od 51).

Slika 4: Stebri konkurenčnosti in rang Slovenije, 2011-2013

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Steber 1 prikazuje stanje na področju institucionalnega okolja. Uvrstitev Slovenije na tem stebru se je postopno slabšala od 44. mesta v letu 2007 do 68. mesta v letu 2013. Samo v zadnjem letu je izgubila 10 mest, kar je v letu 2013 eden večjih padcev med vsemi stebri konkurenčnosti. Znotraj stebra so med posameznimi kazalniki najboljše ocene dobili stroški poslovanja zaradi terorizma (rang 1), stopnja zaščite investitorjev (rang 17) ter stroški poslovanja zaradi kriminala in nasilja (rang 18). Naše konkurenčne prednosti ostajajo tudi zaščita intelektualne lastnine, stroški podkupovanja in korupcije, stroški organiziranega kriminala in zanesljivost policijskih storitev. Na drugi strani so najslabše

ocenjeni (rang med 129 in 136) potravnost državnega trošenja, učinkovitost pravnega in zakonodajnega okvirja v razreševanju konfliktov, breme državne regulacije, učinkovitost uprav podjetij in zaupanje javnosti v politike. Pri navedenih kazalcih smo v zadnjem letu padli za več kot 10 mest.

Steber 2: Infrastruktura. Slovenija je na področju infrastrukture v letu 2013 uvrščena na 36. mesto, kar je podobno kot v letu 2007, ko je bila na 37. mestu. Celoten steber je zelo dobro ocenjen in večjih sprememb pri posameznih kazalcih v zadnjem letu ni bilo. Konkurenčna prednost Slovenije je kakovostna dobava električne energije (rang 25), splošna kakovost infrastrukture (rang 31), kakovost cest (rang 32) in infrastruktura pristanišč (rang 38). Slabše ocenjena je kakovost letalske infrastrukture (rang 74) in obseg letalskega potniškega prometa (rang 130).

Steber 3: Makroekonomsko okolje. Po stanju makroekonomskega okolja je Slovenija v letu 2009 dosegala rang 26, do leta 2013 je le-ta padel na 53. V zadnjem letu smo izgubili 3 mesta na lestvici. Slovenija se na sam vrh lestvice uvršča pri kazalcu inflacija, kjer vse države, katerih inflacija se giblje med 0,5 % in 2,9 %, dosegajo rang 1. Konkurenčna prednost je še vedno kreditna ocena države (rang 37), čeprav smo glede na lansko leto izgubili 12 mest. Pri ostalih kazalcih se uvrščamo v spodnjo polovico držav na lestvici. Izpostaviti je potrebno kazalec uravnoveženost državnega proračuna, kjer smo v primerjavi z lanskim letom napredovali za 35 mest in se uvrstili na 84. mesto.

Steber 4: Zdravje in primarno izobraževanje. Na tem stebru je Slovenija uvrščena precej visoko; v letu 2007 je bila na 22. mestu, v letošnjem letu pa je na 17. mestu. V zadnjem letu smo uvrstitev izboljšali za 7 mest, kar je največ med vsemi stebri. Celoten steber predstavlja konkurenčno prednost slovenskega gospodarstva, saj so vsi elementi ocenjeni zelo dobro. Najslabša je ocena vpisa v primarno izobraževanje, ki ima rang 38; pri dveh kazalcih, vezanih na pojavnost malarije in njen vpliv na poslovanje podjetij, pa smo dosegli rang 1.

Prvi štiri stebri tvorijo **podindeks »osnovnih dejavnikov gospodarskega razvoja«**, ki predstavlja 20 % skupne ocene globalnega indeksa konkurenčnosti za Slovenijo (oziroma skupino držav, ki so na najvišji stopnji razvoja, kjer rast poganjajo inovacije). Po tem podindeksu se Slovenija **v letu 2013 uvršča na visoko 37. mesto**, kar je za 2 mesti bolje kot v letu 2012.

Steber 5: Visokošolsko izobraževanje in usposabljanje. Na področju visokošolskega izobraževanja in usposabljanja se Slovenija ravno tako kot na stebru 4 uvršča visoko in sicer na 25. mesto v letu 2013. Večjih nihanj v uvrstitvi na tem stebru v preteklih letih ni bilo. Polovica kazalcev v tem stebru predstavlja konkurenčno prednost Slovenije (rang nižji od 51); med prvih 20 držav na lestvici se uvrščamo pri kazalcih vpis v terciarno izobraževanje, dostop do interneta v šolah ter kakovost izobraževanja na področju matematike in znanosti. Slabo pa se Slovenija uvršča pri kakovosti poslovnih šol ter obsegu usposabljanja zaposlenih.

Steber 6: Učinkovitosti trgov končnih dobrin. Na tem stebru se konkurenčnost Slovenije zmanjšuje; od leta 2007 do leta 2013 je izgubila 23 mest in je trenutno na 62. mestu. Padec na tem stebru v zadnjem letu (13 mest) je bil poleg padca na stebru učinkovitost trga dela (steber 7), največji. Konkurenčne prednosti Slovenije so v poenostavljenih postopkih ustanavljanja novega podjetja, nizkem bremenu carinskih postopkov ter majhni razširjenosti trgovinskih ovir. Slabosti, ki ovirajo poslovanje, pa so v prvi vrsti pravila, ki urejajo neposredne tuje naložbe (rang 142), majhna

razširjenost tujega lastništva podjetij (rang 137), vpliv davkov na spodbude za investiranje (rang 127) ter nizka zahtevnost kupcev (rang 114).

Steber 7: Učinkovitost trga dela. Na tem stebru je Slovenija v zadnjem letu izgubila največ, to je 15 mest, in se uvrstila na 106. mesto. Od leta 2007 je skupno izgubila kar 56 mest. Samo dva kazalca v tem stebru veljata za konkurenčno prednost, to sta razmerje žensk v delovni sili (rang 31) ter stroški odpravnin (rang 50), medtem ko se pri vseh ostalih kazalcih Slovenija uvršča slabše od 90. mesta. S praksami zaposlovanja in odpuščanja smo uvrščeni na 145. mesto, kar je najslabše med vsemi državami EU, čeprav je tudi uvrstitev večine držav EU slabša od 100. mesta. Sledijo kazalci vpliv davkov na spodbude za delo (rang 134), fleksibilnost določanja plač (rang 125), sodelovanje med zaposlenimi in delodajalci (rang 120), sposobnost države, da privablja talente iz tujine (rang 120) ter odnos med produktivnostjo in plačo (rang 106). Pri teh kazalcih se slabše od Slovenije praviloma uvrščajo posamezne sredozemske države.

Steber 8: Učinkovitost finančnega trga. Uvrstitev Slovenije na tem stebru konstantno pada in se je od 47. mesta v letu 2007 poslabšala na 134. mesto v letu 2013, kar je najslabša uvrstitev med vsemi stebri konkurenčnosti. V petih letih je tako Slovenijo prehitelo kar 87 držav. Kar pri 7 kazalcih od osmih je rang Slovenije višji od 100, v zadnjem letu pa se je uvrstitev Slovenije pri teh kazalcih poslabšala za 9 do 24 mest. Na predzadnje mesto na lestvici se uvrščamo pri kazalcu trdnost oz. zdravje bank. Pri kazalcih dostopnost do posojil, razpoložljivost tveganega kapitala in financiranje preko lokalnega trga kapitala (borza) dosegamo rang 137, 127 in 121, kar jasno odraža stanje, ko je vse težje dobiti posojila tako za kratkoročno poslovanje kot dolgoročne investicije.

Pri tehnološki pripravljenosti (steber 9) je Slovenija od leta 2007 izgubila le nekaj mest ter se uvršča na visoko 33. mesto. Večina dimenzij tega stebra velja za konkurenčno prednost, npr: dostopnost širokopasovnega interneta, število posameznikov, ki uporabljajo internet, število naročnikov mobilnega interneta, dostopnost najnovejših tehnologij. Slabo pa se Slovenija uvršča pri kazalcih: prenos novih tehnologij v državo prek tujih neposrednih investicij (rang 116) in absorpcija novih tehnologij v podjetjih (rang 62).

Steber 10: Velikost trga. Ta steber meri velikost domačega in izvoznega trga države, tako z vrednostjo BDP in izvoza kot z deležem izvoza v BDP. Slovenija se na tem stebru trenutno uvršča na 83. mesto, kamor je od l. 2008 zdrsnila za 11 mest. Njena konkurenčna prednost je visoka izvozna orientiranost gospodarstva.

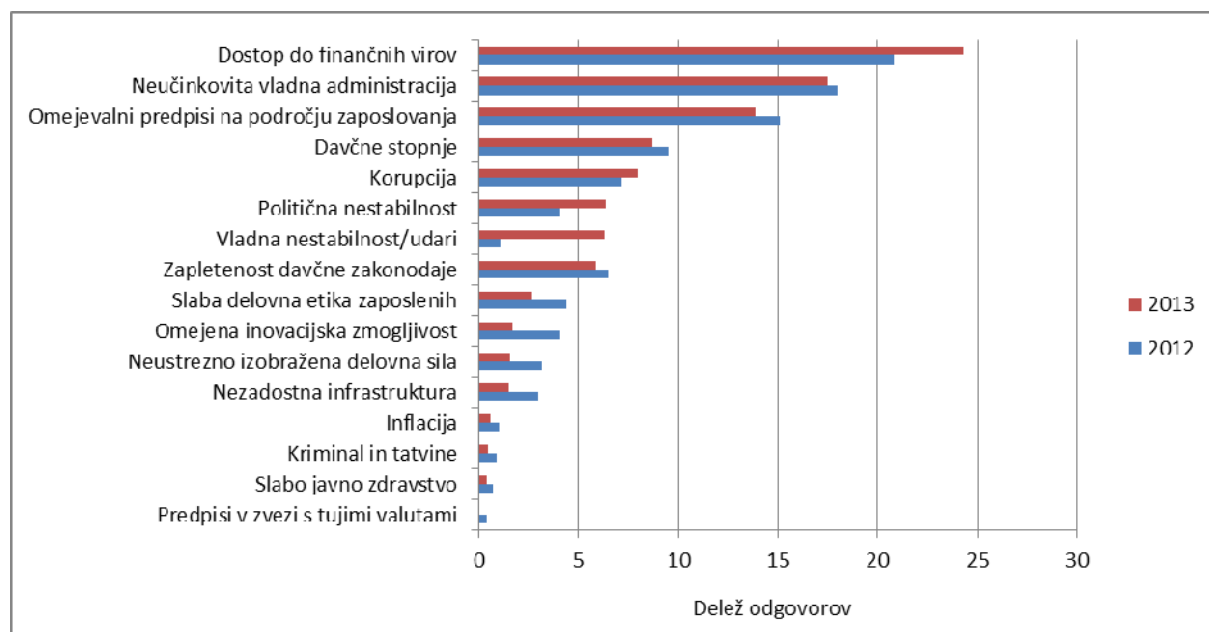
Stebri 5 do 10 tvorijo **podindeks »dejavnikov pospeševanja učinkovitosti«**, ki predstavlja 50 % skupne ocene globalnega indeksa konkurenčnosti za Slovenijo (oziroma skupino držav, ki so na najvišji stopnji razvoja, kjer rast poganjajo inovacije). Podindeks ima torej največjo težo v končnem izračunu konkurenčnosti. Na tem podindeksu **Slovenija vse od začetka gospodarske in finančne krize vztrajno drsi po lestvici navzdol**. V letu 2009 je bila uvrščena na 37. mesto, **trenutno je na 62. mestu**, kar je za sedem mest slabše kot v preteklem letu.

Steber 11: Podjetniške strategije. Na tem stebru je Slovenija v obdobju 2007-2013 precej poslabšala svojo uvrstitev (za 25 mest) in je trenutno na 58. mestu. Slovenija slabi na skoraj vseh področjih stebra. Najslabše se uvršča pri kazalcih širina verige vrednosti, kjer je samo v zadnjem letu izgubila kar 23 mest in je na 78. mestu, razvoj grozdov (94. mesto, padec za 16 mest glede na predhodno leto), obseg trženja (73. mesto) in število lokalnih dobaviteljev (67. mesto). Samo dva od devetih

kazalcev predstavljata konkurenčnost prednost, to sta kvaliteta lokalnih dobaviteljev in narava konkurenčne prednosti, ki je v Sloveniji v večji meri pogojena z diferenciacijo produktov in ne s cenovno konkurenco. Med državami EU so se bolje od Slovenije uvrstile vse stare države članice razen Grčije, med novimi članicami pa so bile bolje uvrščene Češka, Litva, Estonija, Malta in Ciper.

Steber 12: Inovacije. Podobno kot na stebru 11 je tudi na področju inovacij Slovenija v zadnjih letih nazadovala na vseh področjih stebra. V letu 2013 se je uvrstila na 40. mesto in v primerjavi z letom 2009 izgubila 11 mest. Med državami EU so se bolje od Slovenije uvrstile vse stare države članice razen Grčije, med novimi članicami pa sta bili bolje uvrščeni Estonija (31. mesto) in Češka (37. mesto). Tudi na tem stebru ima Slovenija v letu 2013 konkurenčno prednost le pri dveh kazalcih, in sicer kakovost znanstveno-raziskovalnih ustanov in število patentov na milijon prebivalcev. Pri vseh ostalih kazalcih se je uvrstitev Slovenije v zadnjem letu poslabšala, pri nekaterih zelo močno. Kar 23 mest smo v zadnjem letu izgubili pri kazalcu zmožnost za inovacije in se uvrstili na 54. mesto (glede na leto 2009 pa smo izgubili 37 mest), 15 mest smo izgubili pri kazalcu vladne nabave naprednih tehnoloških dobrin in se uvrstili na 121. mesto (padec za 60 mest glede na leto 2009) in pri kazalcu vlaganje podjetij v raziskave in razvoj (62. mesto; padec 36 mest glede na 2009). Zelo nizko na lestvici se uvrščamo tudi pri kazalcu razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev (89. mesto, padec za 21 mest glede na leto 2009) kot posledica »bega možganov«.

Slika 5: Najbolj problematični dejavniki z vidika poslovanja v Sloveniji

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

V okviru raziskave anketiranci ocenjujejo tudi najbolj problematične dejavnike poslovanja v njihovi državi (slika 5). Izmed nabora 15 dejavnikov izberejo tistih pet, ki so po njihovem mnenju najbolj problematični in jih tudi rangirajo. Kot vidimo v sliki 4, ostaja vrstni red prvih pet najbolj problematičnih dejavnikov poslovanja v letu 2013 enakih kot v predhodnem letu: dostop do finančnih virov, neučinkovita vladna administracija, omejevalni predpisi na področju zaposlovanja, davčne stopnje in korupcija. Pri tem je dostop do finančnih virov, kot najbolj problematičen dejavnik,

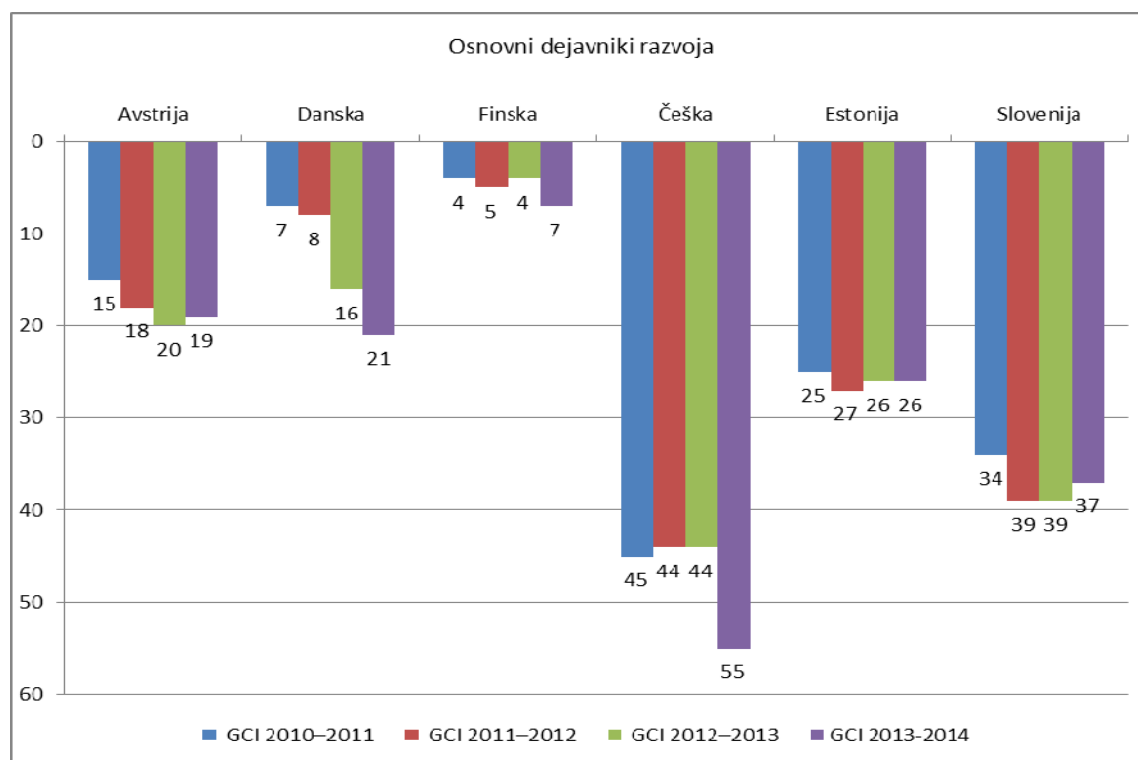
v letošnjem letu izpostavilo še več anketirancev kot lani – skoraj vsak četrti anketiranec. Deleži pri ostalih štirih najbolj problematičnih dejavnikih ostajajo podobni kot v predhodnem letu. Med preostalimi dejavniki so anketiranci v letošnjem letu precej bolj izpostavili vladno in politično nestabilnost, kar je odraz razmer v času anketiranja, to je v začetku leta 2013, ko je Slovenija menjala vlado.

V nadaljevanju analiziramo položaj Slovenije in izbranih primerljivih držav na lestvici globalne konkurenčnosti po posameznih podindeksih konkurenčnosti: osnovni dejavniki razvoja, dejavniki pospeševanja učinkovitosti ter dejavniki inovacij in razvitosti podjetniških strategij.

3.2.1. Podindeks osnovnih dejavnikov razvoja

Na sliki 6 vidimo srednjeročno uvrstitev na podindeksu osnovnih dejavnikov gospodarskega razvoja za Slovenijo in države, s katerimi se tradicionalno primerjamo: Avstrijo, Dansko, Finsko, Češko in Estonijo. Podindeks vsebuje prve štiri stebre konkurenčnosti (slika 1, str. 4).

Slika 6: Podindeks osnovnih dejavnikov razvoja, uvrstitev Slovenije in izbranih konkurentk v obdobju 2010-2013

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Največ mest uvrstitve je v opazovanem obdobju na tem podindeksu izgubila Danska. Pred pričetkom svetovne gospodarske in finančne krize je bila na 1. mestu lestvice, nato pa je pričela hitro nazadovati. Kljub temu se Danska, tako kot Avstrija (v zadnjih štirih letih je izgubila 4 mesta) in Finska (le 3 mesta slabše kot v letu 2010), še vedno uvršča bolje od Slovenije, ki je v opazovanem obdobju štirih let izgubila 3 mesta.

Avstrija je v zadnjem letu največ mest na podindeksu izgubila na področju makroekonomskega okolja, kjer dosega 37. mesto, prav tako tudi Danska, ki v stebru makroekonomskega okolja dosega 42. mesto. Ta padec je Avstrija več kot kompenzirala z boljšo konkurenčnostjo svojih institucij, medtem ko je Danska poslabšala svojo uvrstitev tudi na ostalih stebrih podindeksa. Danska se slabo se uvršča tudi z vidika zdravja in primarnega izobraževanja (37. mesto). Za primerjavo, na tem stebru je Slovenija dosegla 17. mesto. Finska se ponaša z odličnim zdravstvenim in izobraževalnim sistemom, ki je praktično vsako leto uvrščen na prvo ali drugo mesto na svetu, v letošnjem letopisu na prvo mesto. Precej pa je v zadnjem letu poslabšala svojo konkurenčnost v stebru makroekonomskega okolja (padec za 12 mest).

Češka je na podindeksu osnovnih dejavnikov razvoja v zadnjem letu izgubila 10 mest, medtem ko je Estonija zadržala visoko 26. mesto. Estonija je država z dobro uravnoteženim proračunom, visokimi državnimi prihranki ter zelo nizkim državnim dolgom.

Če podrobneje pogledamo rezultate za Slovenijo – na podindeksu osnovnih dejavnikov razvoja smo v primerjavi z lani položaj izboljšali za 2 mesti, to je predvsem zaradi izboljšanja položaja na stebru zdravstva in primarnega izobraževanja za sedem mest (17. mesto) in infrastrukture za 1 mesto (35. mesto). Na drugi strani se je glede na leto 2012 za 10 mest poslabšala uvrstitev Slovenije na stebru institucije in za 3 mesta uvrstitev na stebru makroekonomskega okolja.

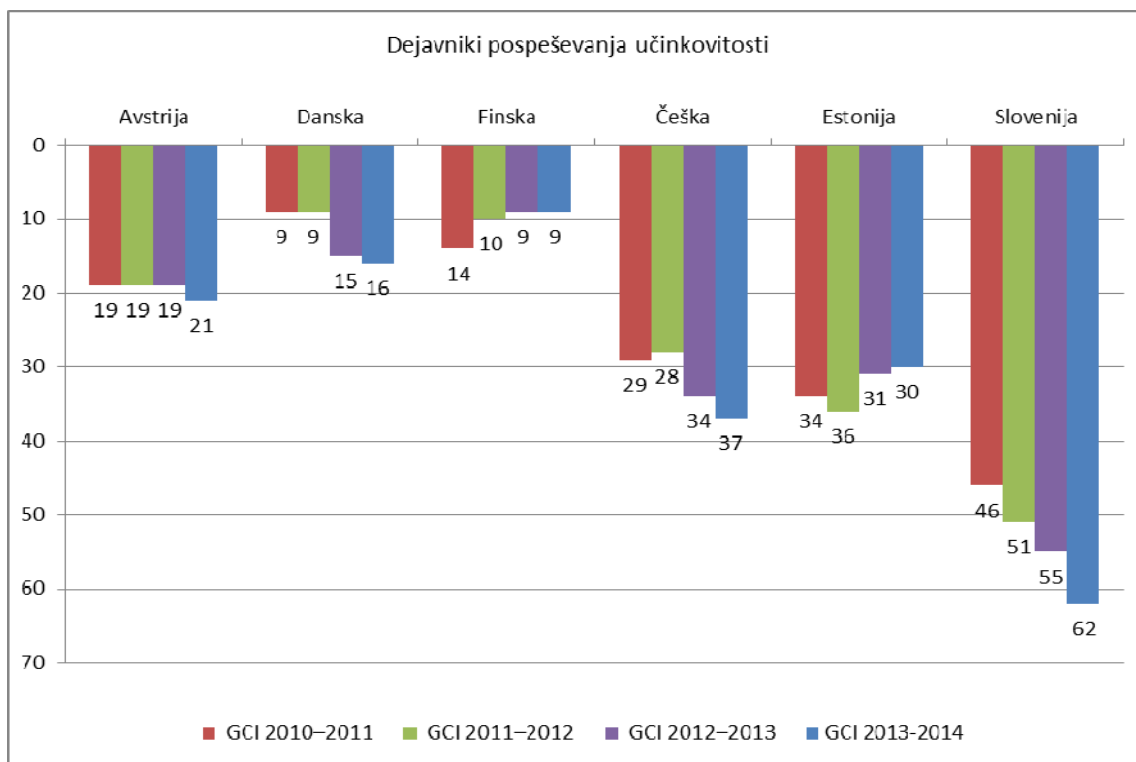
3.2.2. Podindeks dejavnikov pospeševanja učinkovitosti

V tem sklopu dejavnikov se Slovenija uvršča na 62. mesto, kar predstavlja poslabšanje za 7 mest glede na leto 2012 oziroma za 16 mest glede na leto 2010. Tudi njen zaostanek za izbranimi državami je v tem sklopu največji.

Dejavnike pospeševanja učinkovitosti sestavlja šest stebrov konkurenčnosti. Teh šest stebrov pomeni tudi največjo utež (50 %) pri računanju indeksa GCI, zato ni presenetljivo, da je zelo pomemben podindeks. Če je povečanje tega podindeksa večje od padcev podindeksov 1 in 3, potem se izboljša tudi celotni indeks GCI in s tem konkurenčnost nekega gospodarstva.

Kakor je prikazano v sliki 7, vzdržuje Avstrija visoko raven dejavnikov pospeševanja učinkovitosti, čeprav je v zadnjem letu položaj poslabšala za 2 mesti. Danska in Finska imata zrcalno sliko konkurenčnosti; medtem ko je v opazovanem obdobju 2010-2013 prva padla z 9. na 16. mesto, se je druga povzpela s 14. na 9. mesto. Danska je izgubljala konkurenčnost zlasti pri visokošolskem izobraževanju in usposabljanju (trenutno je na 14. mestu, Finska je zadržala prvo mesto). Na tem stebru se relativno konkurenčni Estonija in Slovenija s 23. in 25. mestom. Precej mest je Danska padla tudi na področju razvoja finančnega trga (trenutno je na 36. mestu, Finska na 5. mestu). Na drugi strani je Finska na lestvici napredovala predvsem zaradi izboljšane konkurenčnosti trga končnih dobrin. Če pogledamo še druge elemente tega podindeksa, je Avstrija v zadnjem letu največ (10 mest) izgubila na stebru učinkovitosti trga dela, medtem ko je pridobila 5 mest na stebru visokošolskega izobraževanja. Na stebru učinkovitosti trga dela je v zadnjem letu izgubila tudi Češka, 6 mest, prav tako tudi Danska, 5 mest. Estonija je v zadnjem letu izboljšala položaj na stebru razvitosti finančnega trga (4 mesta), pri ostalih vidikih podindeksa pa položaja ni bistveno spreminjala in tako uspela ohraniti visoko uvrstitev na tem podindeksu, 30. mesto.

Slika 7: Podindeks dejavnikov pospeševanja učinkovitosti, uvrstitev Slovenije in izbranih konkurentk v obdobju 2010-2013

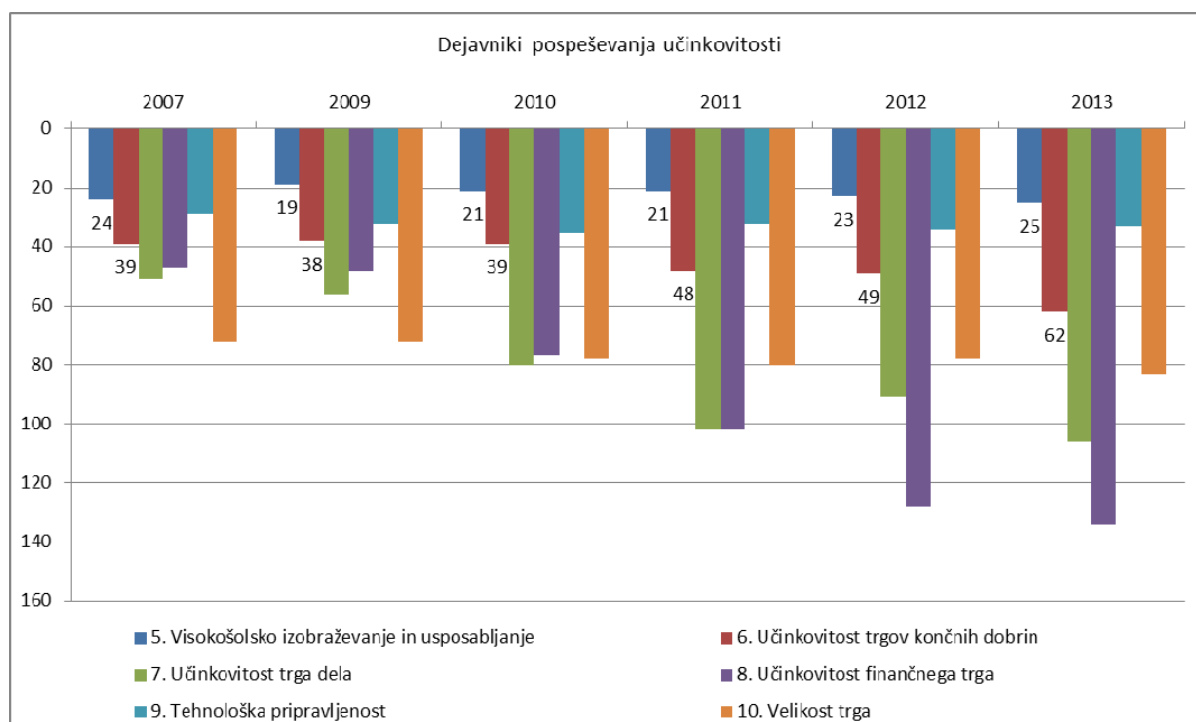

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Konkurenčnost Slovenije na tem podindeksu se od leta 2009 vztrajno slabša. V zadnjem letu smo padli za 7 mest, pri čemer se je uvrstitev poslabšala na vseh stebrih podindeksa razen pri tehnološki pripravljenosti. Največ mest smo v zadnjem letu izgubili na področju učinkovitosti trga dela (padec za 15 mest), učinkovitosti trga dobrin (padec za 13 mest) in razvoja finančnega trga (padec za 6 mest). Uvrstitev smo malenkost izboljšali z vidika tehnološke pripravljenosti (1 mesto).

Slika 8: Prikaz gibanja stebrov podindeksa pospeševanja učinkovitosti za Slovenijo v obdobju 2007 – 2013.

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

3.2.3. Podindeks inovacijske dejavnosti in poslovnih strategij

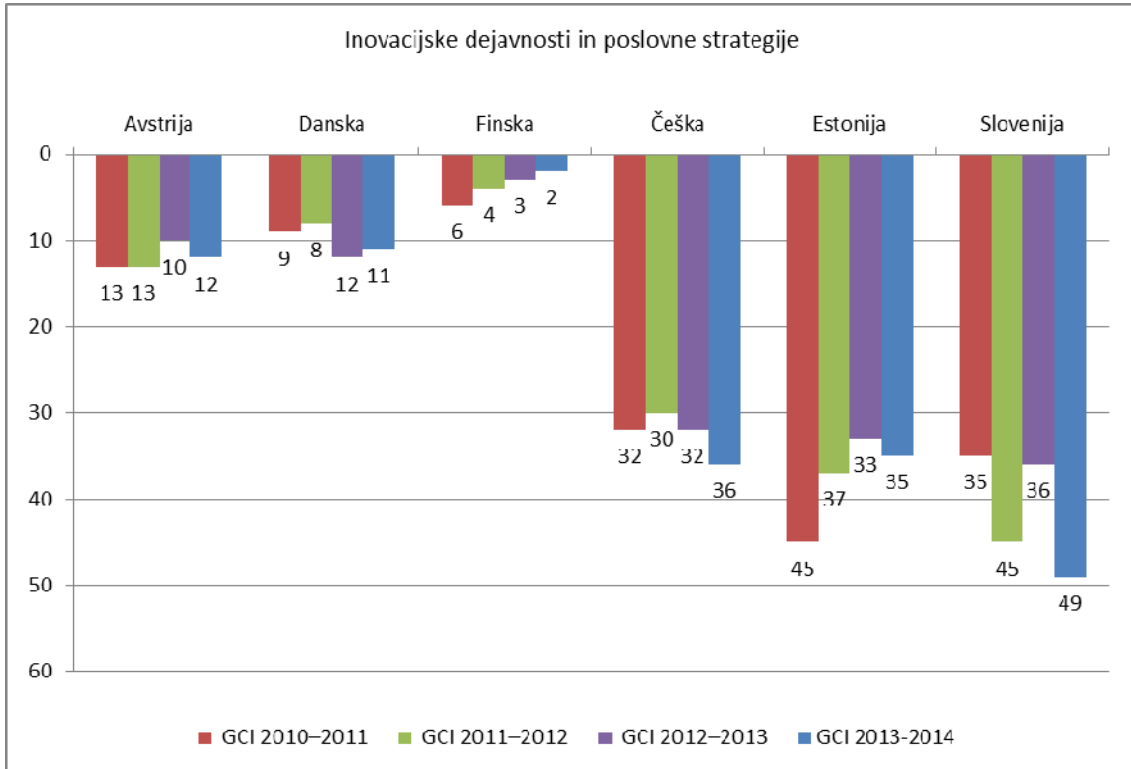
V obdobju 2010-2012, prikaz v sliki 9, je na področju inovacijske dejavnosti Slovenija najbolj poslabšala svojo konkurenčnost, padla je za 14 mest. Svoj položaj na podindeksu sta v opazovanem obdobju nekoliko poslabšali tudi Danska (za 2 mesti) in Češka (za 4 mesta). Na drugi strani se je Finska v enakem obdobju povzpela s 6. na 2. mesto lestvice; svoj položaj je močno popravila tudi Estonija, in sicer za 10 mest. Avstrija je tudi na tem podindeksu dosegala relativno stabilno uvrstitev.

Finska je izboljšala uvrstitev tako z vidika podjetniških strategij (za 2 mesti) in inovacij (za 1 mesto). Država velja za eno najbolj inovativnih na svetu; je uspešna v povečevanju kakovosti domačih dobaviteljev ter povečanju sofisticiranih trženjskih orodjih, stalno povečuje sredstva za raziskave in razvoj, skrbi za dobro sodelovanje med univerzami in gospodarstvom ter povečuje število registriranih patentov na milijon prebivalcev.

Danska je na tem podindeksu za 1 mesto sicer izboljšala uvrstitev glede na predhodno leto; njene konkurenčne prednosti na tem področju ostajajo kakovostni lokalni dobavitelji, pripravljenost delegiranja oblasti (1. mesto) in narava konkurenčnih prednosti, ki temelji na diferenciaciji proizvodov (5. mesto). Na področju inovacij pa sposobnost inoviranja (13. mesto), izdatki podjetij za raziskave in razvoj (10. mesto) in število prijavljenih patentov (7. mesto). Tudi Češka se na tem stebru uvršča precej visoko, na 36 mesto. Njene konkurenčne prednosti so število in kakovost lokalnih dobaviteljev, raven razvitosti lokalnih grozdov, širina verige vrednosti in narava konkurenčnih prednosti. Na stebru inovacij pa so prednosti Češke sposobnost inoviranja (26. mesto), izdatki

podjetij za raziskave in razvoj (26. mesto), število prijavljenih patentov (25. mesto) ter sodelovanje med univerzami in gospodarstvom (29. mesto).

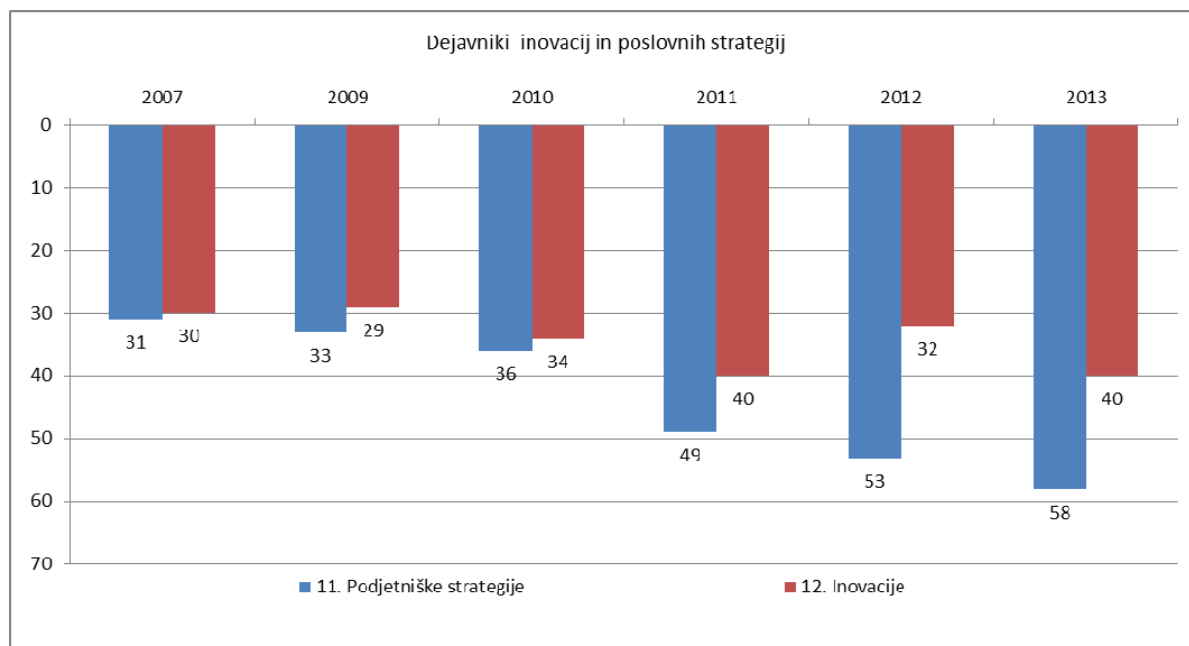
Slika 9: Podindeks inovacijskih dejavnosti in poslovnih strategij, uvrstitev Slovenije in izbranih konkurentk v obdobju 2010-2013

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Poslabšanje konkurenčnosti Slovenije na tem podindeksu je z vidika dolgoročne konkurenčnosti in gospodarskega razvoja slaba napoved. V stebru inovacijskih dejavnosti smo izgubili 8 mest glede na preteklo leto in v stebru poslovnih strategij 5 mest uvrstitve.

Slika 10: Prikaz gibanja stebrov podindeksa inovacijskih dejavnosti in poslovnih strategij za Slovenijo v obdobju 2007 – 2013.

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

4. TRAJNOSTNA KONKURENČNOST

Večina sedanjih pristopov k merjenju mednarodne konkurenčnosti upošteva predvsem kazalce, ki temeljijo na novi teoriji ekonomske rasti, na rasti povpraševanja, rasti prebivalstva, na kazalcih ekstenzivne uporabe in izkoriščanja naravnih virov ter vrsti nepopolnih kazalcev spremljanja okoljskega in družbenega razvoja. Ti pristopi v veliki meri odražajo netrajnostne načine gospodarjenja v kapitalističnem sistemu reprodukcije, ki je povzročil degradacijo naravnega okolja ter veliko socialno diferenciacijo v posameznih družbah. Zato se upravičeno kažejo potrebe po bolj temeljitem, tekočem in dolgoročnem proučevanju in spremljanju vzročnih razmerij med ekonomskim, okoljskim ter družbenim razvojem (WEF, 2012/2013).

V zadnjih letih je bilo izdelanih več raziskovalnih pristopov in metodologij v smeri ugotavljanja odnosov med ekonomsko rastjo in trajnostnim konceptom na področju okolja in družbenega razvoja. Pri tem je treba omeniti tudi delo skupine ekspertov WEF, ki je izdelala analizo o trajnostni konkurenčnosti, ki ima 3 ključne cilje:

- poglobiti razumevanje in kvantificirati kazalce trajnostne konkurenčnosti kot ključnega nosilca napredka ter determinant dolgoročne ekonomske rasti ter okoljske in družbene trajnosti;
- zagotoviti mednarodne veljavne ocene in primerjave trajnostne konkurenčnosti med posameznimi državami;
- opozoriti na pomanjkanje kvalitetnih podatkov o trajnostnem razvoju.

Tovrstne mednarodno primerljive informacije o okoljevarstvenem in družbenem razvoju bodo omogočile posameznim vladam in državnim institucijam ustrezen nadzor na področju varstva okolja,

kakovosti življenja in socialne države. Te informacije bodo omogočile tudi vodenje ustreznih makroekonomskih, okoljevarstvenih in socialnih politik.

4.1. Opredelitev trajnostne konkurenčnosti

Osnovna ideja trajnostne konkurenčnosti je opredelitev razvojnega modela, ki bo uravnotežil ekonomsko blaginjo in napredek, z okoljsko trajnostjo in trajnostnim družbenim razvojem.

Prvi vidik je proučitev razmerja med konkurenčnostjo in okoljsko trajnostjo. S tega vidika se dandanes soočamo z velikim onesnaževanjem (zraka, vode, zemlje), pomanjkanjem obnovljivih surovinskih in energetskih virov, pomanjkanjem pitne vode in z neustreznim regulatornim pravnim okvirom na globalni in nacionalni ravni. Desetletja je prevladoval dvom o združljivosti okoljskih ciljev in gospodarske konkurenčnosti. Empirične študije o razvojni dinamiki pa kažejo, da na začetnih stopnjah industrializacije prihaja do degradacije okolja, ki pa se kasneje na višjih stopnjah razvoja držav zmanjša (t.i. koncept okoljske Kuznetsove krivulje). To kaže na to, da bi ustrezno vodena okoljska politika lahko zagotovila konkurenčnost na več načinov: omogočila bi učinkovitejšo rabo energetskih in ostalih virov ter zagotovila razpolaganje in njihovo uporabo bodočim generacijam. Nadalje, kakovostno naravno okolje daje osnovo za razvoj ključnega razvojnega dejavnika, to je človeškega kapitala. Zdrava in ustrezno izobrazena delovna sila omogoča dolgoročen dvig produktivnosti. Nenazadnje, onesnaževanje okolja zmanjšuje biotsko raznovrstnost, le-ta pa je zelo pomembna za zagotavljanje produktivnosti človeškega kapitala. Ohranjanje biotske raznovrstnosti je tudi pomembno gonilo gospodarske rasti, saj daje osnovo za številne inovacije in ugodne poslovne priložnosti. Poleg navedenih splošnih pozitivnih učinkov okoljske trajnosti na konkurenčnost ima okoljska trajnost zlasti pomemben vpliv na določene sektorje gospodarstva, kot so kmetijstvo, ribištvo in gozdarstvo. Samo spremembe temperature povzročajo na primer velike padce obsega kmetijske proizvodnje ter posledično velika tržna nihanja ter dvig cen kmetijskih oz. živilskih proizvodov. Klimatsko povzročene naravne nesreče (poplave, suše, orkanski viharji) so pogosto vzrok, da se omejeni finančni viri namenjajo za odpravo posledic naravnih nesreč, namesto da bi se uporabili za druge vidike trajnostnega razvoja (izobraževanje, dvig inovativnosti, naložbe v »zelene« tehnologije). Ohranjeno okolje je zelo pomembno tudi za razvoj turizma.¹ WEF *okoljsko trajnostno konkurenčnost opredeli kot številne institucije, politike in dejavnike, ki zagotavljajo učinkovito upravljanje z viri in s tem omogočajo uspešen razvoj za sedanjo in bodoče generacije.*

Drugi vidik je proučitev razmerja med konkurenčnostjo in družbenim razvojem. Na tem področju primanjkuje tako teoretičnih osnov kot empiričnih študij, obstoječe pa ne ponujajo enoznačnih zaključkov. Visoke ravni konkurenčnosti v več razvitih državah omogočajo ekonomsko rast, visok življenjski standard in blagostanje državljanov (primeri skandinavskih držav, Singapurja, Nove Zelandije itd.). V številnih primerih pa visoka stopnja konkurenčnosti ne vodi do socialne vključenosti in trajnostnega razvoja. V teh državah velik del prebivalstva zaradi brezposelnosti ni gospodarsko aktiven, zato se tam soočajo z velikimi dohodkovnimi neenakostmi. Nedavni nemiri na različnih delih sveta kažejo na to, da neuravnotežen socialni model lahko poruši stabilnost, ki je potrebna za gospodarsko rast. WEF je analiziral naslednje dimenzije socialne vključenosti, ki najverjetneje omogočajo povečanje produktivnosti in dolgoročne blaginje ter pri tem ohranjajo socialno vključenost:

---

¹ Konkurenčnost Slovenije na področju turizma in potovanja je razvidna iz poročila Svetovnega ekonomskega foruma z naslovom »The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013«.

- **Vključenost:** Vključujoč družbeni sistem zagotavlja, da vsi državljani prispevajo h gospodarski blaginji v svoji državi in imajo od nje koristi. Vključenost je predpogoj za socialno kohezijo, saj v kolikor so nekateri člani skupnosti marginalizirani, potem v družbi primanjkuje potrebnega konsenza za doseganje skupnih ciljev.
- **Enakost in kohezija:** Pravična družba zagotavlja enake možnosti za svoje člane, jih nagraduje glede na njihove sposobnosti in pravično razdeljuje koristi povečanega bogastva ter ustvarja kohezijo brez prevelikih dohodkovnih razlik med različnimi skupinami.
- **Prilagodljivost:** Družbeni sistem je odporen le takrat, ko je sposoben absorbirati začasne ali trajne šoke in se prilagoditi hitro spreminjajočim se razmeram, ne da bi pri tem ogrozil svojo stabilnost. V razvitih državah to vlogo prevzema država blaginje, ki omogoča ekonomsko in socialno blaginjo prebivalcev z mehanizmi, s katerimi preprečuje preveliko izgubo dohodka le-teh v času brezposelnosti, bolezni in ob upokojitvi. Odpornost socialnega sistema je odvisna tudi od ureditve trga dela (zaščite delavcev na trgu dela) in obsega črne ekonomije (delavci na tem trgu so slabše zaščiteni).

Trajnostni družbeni razvoj tvorijo institucije, politike in dejavniki, ki omogočajo po eni strani vsem državljanom najboljše možno zdravstveno in socialno varstvo ter vključenost, po drugi strani pa državljani po svojih najboljših močeh prispevajo k ekonomski blaginji države in uživajo njene koristi.

Tretji vidik poskuša analizirati razmerja med družbeno in okoljsko trajnostjo. Kakovost naravnega okolja in družbena struktura sta namreč močno povezana. WEF v svojem poročilu izpostavlja nekaj najbolj pogostih povezav. Prvič, degradirano naravno okolje negativno vpliva na zdravje in s tem na produktivnost delovne sile. Drugič, obstaja zelo zapleten odnos med demografijo in okoljsko/družbeno trajnostjo. Hitro rastoče družbe namreč predstavljajo velik stres za naravno okolje. V kolikor hitro rast prebivalstva ne spremljajo ustrezne politike za upravljanje okolja, to lahko povzroči napetosti med družbenimi skupinami za nadzor nad redkimi naravnimi viri in vodi v družbeno nestabilnost. Tretja povezava je povezava med energetske viri in družbeno stabilnostjo. Zmanjšanje povpraševanja po gorivih na osnovi ogljika, ki so eden izmed glavnih vzrokov globalnega segrevanja, bi povzročilo zmanjšanje cen teh goriv, zaradi česar bi se zmanjšalo njihovo črpanje. Posledično bi se zmanjšali prihodki podjetij, ki se ukvarjajo s črpanjem teh goriv, ter tudi prihodki države od davkov na ta goriva, kar bi lahko ogrozilo vzdržnost socialnih sistemov. Tudi izkoriščanje alternativnih virov energije ima družbene posledice v obliki višjih cen hrane ter okoljske posledice v obliki dodatnih pritiskov na vodne vire. Nenazadnje, klimatske spremembe ogrožajo prehransko varnost ljudi v svetu, povzročijo lahko večja migracijska gibanja ter so tako potencialni vir družbenih nestabilnosti.

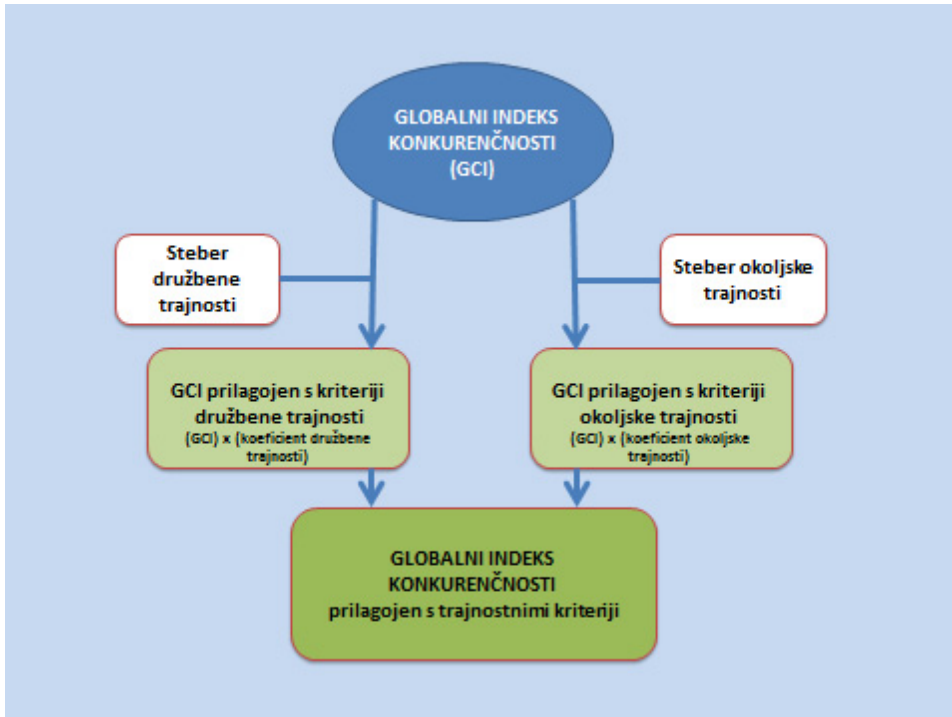
S kombinacijo vseh treh zgoraj navedenih pristopov je WEF v letu 2012 postavil nov institucionalni okvir za merjenje trajnostne konkurenčnosti. **Trajnostno konkurenčnost opredelijo kot »splet institucij, politik in dejavnikov, ki državi omogočajo produktivnost na dolgi rok in pri tem zagotavljajo družbeno in okoljsko trajnost«.**

4.2. Merjenje trajnostne konkurenčnosti

Doseganje visoke ravni ekonomske blaginje in napredka je ključnega pomena za izboljšanje življenjskega standarda prebivalstva. Konkurenčnost je torej potreben, vendar ne zadosten pogoj za trajnostni razvoj. Z namenom vključitve trajnostnega vidika je WEF dosedanji klasičen koncept

merjenja konkurenčnosti dopolnil s (pod)indeksoma družbene in okoljske trajnosti. Osnova tako dopolnjene metodologije je še vedno WEF-ov globalni indeks konkurenčnosti, ki upošteva dosedanjih 12 stebrov konkurenčnosti ter uvaja dva dodatna stebra, in sicer steber družbene trajnosti in steber okoljske trajnosti.

Slika 11: Struktura globalnega indeksa konkurenčnosti prilagojenega s trajnostnimi kriteriji

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

V tabelah 3 in 4 so prikazani indikatorji družbene in okoljske trajnosti, na podlagi katerih WEF izračunava podindeksa družbene in okoljske trajnosti.

Tabela 3: Povzetek indikatorjev družbene trajnosti

Dostop do osnovnih potreb	Občutljivost na šoke	Socialna kohezija
<ul style="list-style-type: none"> dostop do storitev javne higiene dostop do boljše pitne vode dostop do zdravst. varstva 	<ul style="list-style-type: none"> ranljiva zaposlenost (za določen čas) obseg neformalne ekonomije mreža socialnega varstva 	<ul style="list-style-type: none"> Ginijev indeks dohodkovne neenakosti družbena mobilnost brezposelnost mladih

Vir: Global Competitiveness Report 2012-2013, WEF, Ženeva 2012.

Prva skupina kazalcev družbene trajnosti zajema dostop do osnovnih higienskih in zdravstvenih storitev ter vključuje tri indikatorje: dostop do storitev javne higiene, dostop do kvalitetne pitne vode in dostop do osnovnega zdravstvenega varstva. Drugih kazalcev osnovnih potreb (kot so primerni bivalni pogoji v stanovanjskih zgradbah, zadostna oz. zdrava prehrana), ki so tudi pomembni, ni bilo

mogoče vključiti zaradi pomanjkanja podatkov. Druga skupina zajema indikatorje občutljivosti prebivalstva na ekonomsko izključnost zaradi zunanjih in domačih šokov. Gre predvsem za probleme na trgu dela povezane s sivo ekonomijo ter za obstoj mreže socialnega varstva. Tretji, pomemben element omogočanja trajnostnega razvoja predstavlja socialna kohezija, ki je nizka v mnogih državah zaradi velikih dohodkovnih neenakosti, naraščajoče stopnje brezposelnosti mladih ter nizke družbene mobilnosti.

Tabela 4: Povzetek indikatorjev okoljske trajnosti

Okoljska politika	Uporaba obnovljivih virov	Degradacija okolja
<ul style="list-style-type: none"> • strogost in uveljavljanje okoljske regulative • število ratificiranih medn. sporazumov • ohranjanje kopenskih habitatnih tipov 	<ul style="list-style-type: none"> • učinkovitost porabe vode v kmetijstvu • gospodarjenje z gozdovi • racionalno izkoriščanje ribolovnih zalog 	<ul style="list-style-type: none"> • stopnja koncentracije trdnih delcev • CO2 intenzivnost • kakovost naravnega okolja

Vir: Global Competitiveness Report 2012-2013, WEF, Ženeva 2012.

Prvo področje merjenja okoljske trajnosti je okoljska politika in obsega vrsto kazalcev, ki demonstrirajo raven politične volje in angažma države pri reševanju nacionalnih in globalnih okoljskih izzivov. Drugo področje se nanaša na uporabo obnovljivih virov. Upadanje sposobnosti obnavljanja teh virov je eno glavnih okoljskih vprašanj, za katerega ni mogoče najti preproste rešitve. Čeprav je podatke na tem področju najbolj težko zbirati in razložiti, je upravljanje s temi viri ključnega pomena za državo, če želi zagotoviti, da bodo ti viri razpoložljivi tudi za prihodnje generacije. Tretje področje obravnava degradacijo okolja, ki lahko resno ogrozi zdravje ljudi ter obenem uničuje ekosistem.

Glede na pomanjkanje trdnih teoretičnih izhodišč za merjenje okoljske in družbene trajnosti daje WEF v izračunih vsem navedenim kazalcem enako težo, kar pomeni, da se slabi rezultati na enem področju lahko kompenzirajo z boljšimi rezultati na drugem področju. Skupen rezultat vsakega od obeh stebrov se pretvori v »koeficient prilagoditve«, ki lahko zavzame vrednosti od 0,8 do 1,2. S tem koeficientom se nato prilagodi ocena globalnega konkurenčnega indeksa (GCI). Prilagojen globalni indeks konkurenčnosti je lahko največ 20 odstotkov nižji ali višji od osnovnega globalnega indeksa konkurenčnosti.

Pomembno oviro pri merjenju okoljske in družbene trajnosti pa predstavlja tudi slabša razpoložljivost podatkov po državah. Tako je bilo v preliminarni izračun trajnostne konkurenčnosti v letu 2012 vključenih le 79 držav, letos pa se je njihovo število povečalo na 121 (predvsem na račun opustitve kazalca »izguba gozdov«, ki v številnih državah ni bil razpoložljiv).

V tabeli 5 so prikazani rezultati globalnega indeksa konkurenčnosti v primerjavi z rezultati GCI indeksa prilagojenega z okoljskimi in družbenimi merili za najboljših deset držav in ostale države EU (rezultati za vse države, vključene v izračun, so prikazani v tabeli 2 v prilogi). Na podlagi rezultatov ni mogoče potegniti jasnih povezav med konkurenčnostjo in trajnostjo. Države dosegajo vrednosti prilagojenega indeksa konkurenčnosti nad ali pod vrednostjo osnovnega indeksa konkurenčnosti ne glede na njihovo uvrstitev na lestvici konkurenčnosti. Kljub temu pa rezultati kažejo, da države, ki se uvrščajo

na zgornjo polovico lestvice konkurenčnosti, dosegajo boljše rezultate na področju trajnosti, zlasti družbene trajnosti, kar ni presenetljivo, saj je slednja močno pozitivno povezana s stopnjo razvitosti.

Tabela 5: Prilagoditev globalnega indeksa konkurenčnosti s trajnostnimi kriteriji

Država	GCI 2013–2014		GCI prilagojen s kriteriji družbene trajnosti		GCI prilagojen s kriteriji okoljske trajnosti		GCI prilagojen s trajnostnimi kriteriji	
	Rang	Št. točk	Št. točk	Smer	Št. točk	Smer	Št. točk	Smer
Najboljših 10 držav								
Švica	1	5,67	6,74	↑	6,8	↑	6,77	↑
Finska	3	5,54	6,43	↑	6,36	↗	6,4	↑
Nemčija	4	5,51	6,41	↑	6,05	↗	6,23	↗
ZDA	5	5,48	5,8	↗	5,24	⇒	5,52	⇒
Švedska	6	5,48	6,18	↗	6,23	↗	6,21	↗
Nizozemska	8	5,42	6,4	↑	5,85	↗	6,13	↗
Japonska	9	5,4	6,15	↗	5,52	⇒	5,83	↗
Velika Britanija	10	5,37	5,96	↗	5,73	↗	5,85	↗
Norveška	11	5,33	6,39	↑	6,19	↑	6,29	↑
Kanada	14	5,2	5,85	↗	5,42	⇒	5,64	↗
Ostale države članice EU								
Danska	15	5,18	6,03	↑	5,29	⇒	5,66	↗
Avstrija	16	5,15	6,06	↑	5,9	↗	5,98	↑
Belgija	17	5,13	5,81	↗	5,54	↗	5,67	↗
Francija	23	5,05	5,57	↗	5,54	↗	5,56	↗
Irska	28	4,92	5,33	↗	5,31	↗	5,32	↗
Estonija	32	4,65	4,93	↗	4,93	↗	4,93	↗
Španija	35	4,57	4,74	⇒	4,69	⇒	4,71	⇒
Poljska	42	4,46	4,45	⇒	4,54	⇒	4,5	⇒
Turčija	44	4,45	4,44	⇒	4,06	↘	4,25	⇒
Češka	46	4,43	4,84	↗	4,69	↗	4,77	↗
Litva	48	4,41	4,68	↗	4,85	↗	4,76	↗
Italija	49	4,41	4,44	⇒	4,55	⇒	4,5	⇒
Portugalska	51	4,4	4,65	↗	4,41	⇒	4,53	⇒
Latvija	52	4,4	4,67	↗	4,92	↗	4,8	↗
Bolgarija	57	4,31	4,32	⇒	4,18	⇒	4,25	⇒
Ciper	58	4,3	4,66	↗	4,19	⇒	4,42	⇒
Slovenija	62	4,25	4,68	↗	4,6	↗	4,64	↗
Madžarska	63	4,25	4,34	⇒	4,4	⇒	4,37	⇒
Hrvaška	75	4,13	4,09	⇒	4,39	↗	4,24	⇒
Romunija	76	4,13	3,97	⇒	3,98	⇒	3,97	⇒
Slovaška	78	4,1	4,21	⇒	4,45	↗	4,33	↗
Grčija	91	3,93	3,79	⇒	4,08	⇒	3,94	⇒

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Legenda: ↑ sprememba v številu doseženih točk GCI > +15% do +20%, ↗ sprememba v številu doseženih točk GCI +5% do +15%, ⇒ sprememba števila doseženih točk GCI je znotraj intervala +5% in -5%, ↘ sprememba v številu doseženih točk GCI -5% do -15%, ↓ sprememba v številu doseženih točk GCI < -15% do -20%.

Opomba: Celotna lestvica je prikazana v tabeli 2 v prilogi.

Nobena država članica EU z upoštevanjem okoljske in družbene trajnosti ne dosega slabšega GCI indeksa. Evropske države imajo z vidika družbene trajnosti nekatere prednosti, ki se kažejo v nizkem Ginijevem koeficientu dohodkovne neenakosti. Po drugi strani pa se kažejo razlike v trajnostni konkurenčnosti med mediteranskim in severnim delom Evrope. Tudi z vidika okoljske trajnosti imajo

evropske države zaradi visokih okoljevarstvenih standardov prednost pred državami z drugih kontinentov. Slovenija z upoštevanjem okoljske in družbene trajnosti dosega boljši GCI indeks. Enako velja za naslednje nove članice EU: Češko, Slovaško, Estonijo, Litvo, Latvijo in Ciper.

Najpomembnejši zaključek analize trajnostne konkurenčnosti je, da ni potreben trade-off oziroma kompromis med konkurenčnostjo in trajnostjo. Veliko držav, ki se uvrščajo na vrh lestvice konkurenčnosti, je obenem med najbolj uspešnimi pri mnogih vidikih trajnosti. Na podlagi tega WEF zaključuje, da bodo **države, ki zmorejo uravnovesiti gospodarski napredek s socialno vključenostjo ter dobrim in učinkovitim upravljanjem okolja, najverjetneje dosegle višje stopnje človekovega razvoja in blaginje.**

5. POVZETEK IN PRIPOROČILA

Sporočilo globalnega poročila konkurenčnosti 2013-2014 je, da morajo oblikovalci politik v sedanjih razmerah pospešiti strukturne reforme in sprejeti nujne ukrepe za zagotavljanje ugodnejšega makroekonomskega okolja za rast in zaposlovanje. V prihodnosti bo tradicionalno ločevanje na »razvite države« in »države v razvoju« postalo manj pomembno in bomo namesto tega razlikovali med državami, ki so »bogate« ali »revne« z inovacijami. Zato postaja vse bolj odločilen element za povečanje konkurenčnosti tudi sodoben sistem izobraževanja na vseh ravneh. Izobraževalni sistemi v številnih državah bi se lahko bolje odzivali na potrebe trga dela in zagotovili, da je na voljo ustrezno usposobljen človeški kapital, ki bo lahko podprl poslovne dejavnosti kot tudi razvijal inovativno sposobnost in podjetništvo.

V letu 2013 ostaja Švica najbolj konkurenčno gospodarstvo na svetu. Na prvih desetih mestih lestvice konkurenčnosti GCI 2013-2014 ji sledijo Singapur (2.), Finska (3.), Nemčija (4.), ZDA (5.), Švedska (6.), Hongkong (7.), Nizozemska (8.), Japonska (9.) in Velika Britanija (10.). Slovenija se je v letošnjem letu uvrstila na 62. mesto (med 148 državami), kar je za šest mest nižje kot v predhodnem letu.

Večina starih držav članic se uvršča na prvih 35. mest na lestvici, izjema so Italija (49. mesto), Portugalska (51. mesto) in Grčija (91. mesto). Med novimi državami članicami se najbolje uvršča Estonija, na 32. mesto. Slabše od Slovenije se med novimi članicami uvrščajo Madžarska (63. mesto), Hrvaška (75. mesto), Romunija (76. mesto) in Slovaška (78. mesto). Med državami EU so poleg Slovenije velik padec (7 mest) v zadnjem letu zabeležile Češka, Italija in Slovaška. Na drugi strani so svojo uvrstitev za pet oz. šest mest izboljšale Grčija, Bolgarija, Hrvaška in Malta. Globalno poročilo WEF izpostavlja, da je razkorak v konkurenčnosti med evropskimi državami v prvi vrsti posledica razlik v uspešnosti delovanja institucij, v bazi znanja ter inovacijski sposobnosti.

Podrobnejši rezultati za Slovenijo na treh podindeksih konkurenčnosti kažejo, da smo na podindeksu osnovnih dejavnikov razvoja v primerjavi z lani položaj izboljšali za dve mesti in se uvrstili na visoko 37. mesto. To je posledica izboljšanja položaja na stebru zdravstva in primarnega izobraževanja za sedem mest (17. mesto) in infrastrukture za eno mesto (na 35. mesto). Na drugi strani se je v okviru tega podindeksa glede na leto 2012 za deset mest poslabšala uvrstitev Slovenije na stebru institucije in za tri mesta uvrstitev na stebru makroekonomskega okolja.

Konkurenčnost Slovenije na podindeksu dejavnikov pospeševanja učinkovitosti se od leta 2009 vztrajno slabša. Ta podindeks ima največjo težo v končnem izračunu konkurenčnosti Slovenije (prinaša polovico skupne ocene). V zadnjem letu smo na tem podindeksu izgubili sedem mest in smo trenutno na 62. mestu, pri čemer se je uvrstitev poslabšala na vseh stebrih podindeksa razen pri tehnološki pripravljenosti. Največ mest smo v zadnjem letu izgubili na področju učinkovitosti trga dela (padec za 15 mest), učinkovitosti trga dobrin (padec za 13 mest) in razvoja finančnega trga (padec za 6 mest).

Poslabšanje konkurenčnosti Slovenije na podindeksu inovacijske dejavnosti in poslovnih strategij je z vidika dolgoročne konkurenčnosti in gospodarskega razvoja slaba napoved. V zadnjem letu smo na stebru inovacijskih dejavnosti izgubili osem mest in na stebru podjetniških strategij pet mest. Slovenija slabi na skoraj vseh področjih obeh stebrov. Pri podjetniških strategijah se najslabše uvršča pri kazalcih vključenosti v globalne verige vrednosti, razvoj grozdov oziroma mrežnih povezav, obseg trženja in število lokalnih dobaviteljev. Konkurenčno prednost predstavljata le dva kazalca, to sta kvaliteta lokalnih dobaviteljev in narava konkurenčne prednosti, ki je v Sloveniji v večji meri pogojena z diferenciacijo produktov in ne s cenovno konkurenco. Na področju inovacij je Slovenija v zadnjem letu najbolj nazadovala pri kazalcih sposobnosti inoviranja, vladnih nabav tehnološko zahtevnih proizvodov/storitev. Zelo nizko na lestvici se uvrščamo tudi pri kazalcu razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev kot posledice bega možganov v zadnjih letih. Tudi na tem stebru ima Slovenija v letu 2013 konkurenčno prednost le pri dveh kazalcih, in sicer kakovost znanstveno-raziskovalnih ustanov in število registriranih patentov na milijon prebivalcev.

Slovenija sodi glede reguliranosti poklicev v sam vrh EU, kjer je povprečno število reguliranih poklicev okrog 100, pri nas pa je reguliranih poklicnih dejavnosti preko 350. Deregulacija poklicev bo pripomogla k večji mobilnosti delovne sile in zmanjšanju administrativnih postopkov.

Glede na razmeroma visoko zaprtost nacionalne kulture (nizek delež neposrednih tujih naložb, nizka mobilnost univerzitetnih kadrov, nizek delež tujih strokovnjakov v podjetjih) se kažejo potrebe po odločnejši podpori izvozu ter internacionalizaciji. Država mora zagotoviti promocijo Slovenije kot blagovne znamke ter MSP podjetja spodbujati k povezovanju za skupne nastope v tujini na primer slovenske hiše in demonstracijski projekti. Potreben je poseben strokovni program, ki bo usposabljal podjetja za nove poslovne modele, za učinkovito vključitev na obstoječe in nove mednarodne trge, kjer so bila v preteklosti naša podjetja premalo prisotna. Spodbujanje neposrednih in drugih tujih naložb (tuje portfeljske zasebne naložbe) bo imelo za posledico nova delovna mesta ter izvozno usmerjene naložbe.

Ekonomska politika mora biti usmerjena v učinkovitejšo uporabo strukturnih skladov za dolgoročno izboljšanje inovacijskih sposobnosti, za doseganje tehnoloških prebojev na izbranih področjih, za zmanjšanje preobsežne birokratizacije pri javnih naročilih ter javnih projektnih razpisih, pri večji uporabi povratnih finančnih instrumentov (lastniški kapital, mezzanine kapital, garancije, mehka posojila itd.) v primerjavi z dosedanjimi nepovratnimi spodbudami (subvencije). Po zgledu razvitejših ekonomij bo treba v večji meri uporabiti instrumente, ki spodbujajo inovacije na strani povpraševanja (javna naročila, instrumenti za pospeševanje inkrementalnih inovacij v podjetjih, nefinančne spodbude itd.). Eksplicitna strategija internacionalizacije na področju znanosti in tehnologije (RISS 2011-2020, program GZS »Go international«, Slovenska industrijska politika 2013) predpostavlja bistveno večjo vključenost v programe EU ter ostale mednarodne povezave, ustvarjanje prijaznejšega

okolja za neposredne tuje investicije (NTI) in večjo usmerjenost v nacionalne prioritete (prioritete v skladu s postavljeno strategijo pametne specializacije, obnovljivi energetski viri, zelene tehnologije, poslovne storitve z visoko dodano vrednostjo, ključni infrastrukturni projekti itd.).

Nizki rangi mednarodne konkurenčnosti na področju učinkovitosti države odražajo slabo upravljalno sposobnost, nezadovoljivo sinergijo sodelovanja med ministrskimi resorji, agencijami ter gospodarstvom. Glede na dosedanje nepregledno in nekonsistentno sprejemanje ukrepov pripravlja vlada RS celovito prenovu v okviru partnerskega sporazuma z EU, programa reform in izvajanja strategije pametne specializacije. Sem sodi sprejemanje novih zakonov o raziskovalno-razvojni dejavnosti ter zakona o visokem šolstvu. V procesu uspostavljanja celovitega sistema podpornih ukrepov za povečanje konkurenčnosti in za izvajanje nacionalnih strategij je predviden enoten portal na vladni ravni. V novem, transparentnem sistemu (povezanim tudi s politikami črpanja evropskih sredstev ter z udeležbo v okvirnem programu EU Obzorja 2020 ter programih COSME, FAIR itd.) naj bi sodelovale tako institucije za finančno podporo podjetjem (SID banka, Slovenski podjetniški sklad, Eko Sklad, Sklad za razvoj človeških virov, Regionalni sklad RS) kot tudi implementacijske agencije: ARRS, SPIRIT, Agencija za kmetijske trge. Glede na dosedanje zakonske predpise in organizacijske izkušnje predlagamo tudi aktivno sodelovanje SURS.

Sektor za tehnologijo, podjetništvo in inovacije v agenciji SPIRIT bi moral pridobiti enak status, kot ga ima že vrsto let Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije - ARRS. Na ta način bi se postopoma zmanjševal velik razkorak med zelo dobro raziskovalno podporo znanstveni odličnosti (velik poudarek objavam člankov v SCI znanstvenih revijah) ter šibko podporo družbeno-ekonomski relevanci (razvoju in trženju novih proizvodov ter storitev, temelječih na znanju, udeležba v globalnih verigah vrednosti, neposredne tuje investicije na področju znanosti oziroma R&R dejavnosti). Še vedno namreč prevladuje paradigma znanstvenega in tehnološkega potiska ob odsotnosti »market demand pulla«. Politično kadrovanje na odgovornih mestih v državni upravi se odraža tudi pri velikem razkoraku med sprejetimi R&R ter nacionalnimi strategijami ter njihovo nezadovoljivo implementacijo.

Ukrepi za podporo podjetniškim tehnološkim kot tudi netehnološkim (organizacijskim ter marketinškim) inovacijam morajo biti v nasprotju z dosedanja prakso predvidljivi, stabilni ter usmerjeni tudi v majhna in srednje velika podjetja, ki doslej niso izkazovala R&R rezultatov, imajo pa inovacijske potenciale. Dosedanje izkušnje z davčnimi olajšavami za R&R dejavnost kažejo pozitivne rezultate. Glede na veliko zaostajanje slovenskih SME na področju produktivnosti ter korporativnega upravljanja, pa bo treba uvajati nekatere nove podporne instrumente. Posebno pozornost bo treba posvetiti instrumentom za zmanjševanje energetske učinkovitosti ter ukrepom za uvajanje obnovljivih energetskih virov (solarna in vetrna energija, izkoriščanje biomase, zlasti lesne biomase).

Podporo mladim raziskovalcem iz gospodarstva (sofinanciranje zaposlitev raziskovalcev ob prehodu iz univerz in inštitutov v podjetja) kaže pospešiti, tako da bi se povečala absorpcijska sposobnost podjetij za inovacije ter okrepila povezava z raziskovalci iz javnega sektorja. Podobno velja za sofinanciranje upravičenih stroškov delovanja interdisciplinarnih raziskovalnih skupin.

Dosedanji način inovacijske podpore podjetjem v obliki vaučerjev velja ohraniti tudi v prihodnje. Tu gre za več oblik vaučerskih spodbud: od sofinanciranja R&R stroškov za zaščito intelektualne/ industrijske lastnine, za sofinanciranje delovanja poslovnih mentorjev, za posebno usposabljanje

zaposlenih v MSP ter za sofinanciranje stroškov zunanjih strokovnjakov v zvezi z uvajanjem izboljšav poslovnih procesov.

Osnutek strategije pametne specializacije (MGRT, 2013) predvideva 3 skupine prioritete, in sicer:

- proizvodne in informacijsko komunikacijske tehnologije (predelovalne tehnologije in procesi, inteligentno vodenje sistemov, procesov in naprav, informatizacija in sistemi upravljanja);
- električne in elektronske komponente in naprave (vključno z električnimi pogoni in aktuatorji, optičnimi, fotonskimi in senzorskimi elementi ter elektronskimi sistemi in napravami);
- materiali (kovine in zlitine, površinske tehnike in premazi, biomateriali, električni in optični funkcionalni materiali, multifunkcionalni materiali, industrijski in drugi materiali, biološko aktivne učinkovine in z materiali povezane storitvene dejavnosti.)

Dosedanje analize (Kotnik et al, 2013) kažejo, da so predvidene prioritete povezane z uspešnimi industrijskimi panogami in glavnimi usmeritvami na področju znanosti in tehnologije in da v veliki meri temeljijo na »visokih tehnologijah«. V naslednjih korakih procesa pametne specializacije pa bo potrebno doseči intersektorsko povezavo horizontalnih in vertikalnih prioritete ter z uporabo novih tehnologij povečevati produktivnost in dodano vrednost na področju srednjetehtnoloških in nizko tehnoloških industrij, ki izkazujejo inovacijske potenciale. S tega vidika bo potrebna celovita evaluacija instrumenta »Centri odličnosti, kompetenčni centri ter razvojna gospodarska središča«, ki je bil v obdobju 2010-2013 podprt s sredstvi evropskih skladov.

6. LITERATURA IN VIRI:

Interni podatki Svetovnega ekonomskega foruma za partnerske institucije.

The Global Competitiveness Report 2013–2014 (in starejša poročila). Geneva: World Economic Forum, 2013.

Kotnik P. et al. Analiza sektorjev RR dejavnosti z nameni identifikacije področij pametne specializacije. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, 2013.

Strategija pametne specializacije – osnutek za javno razpravo. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, avgust 2013.

PRILOGA

Tabela 1: Uvrstitev držav na lestvici globalnega indeksa konkurenčnosti 2013-2014

Država	Rang		Rang med državami		GCI 2012–2013
	(med 148 državami)	št. točk (1–7)	2012–2013*	2012–2013	
Švica	1	5,67	1	1	
Singapur	2	5,61	2	2	
Finska	3	5,54	3	3	
Nemčija	4	5,51	4	6	
ZDA	5	5,48	5	7	
Švedska	6	5,48	6	4	
Hongkong	7	5,47	7	9	
Nizozemska	8	5,42	8	5	
Japonska	9	5,40	9	10	
Velika Britanija	10	5,37	10	8	
Norveška	11	5,33	11	15	
Tajvan	12	5,29	12	13	
Katar	13	5,24	13	11	
Kanada	14	5,20	14	14	
Danska	15	5,18	15	12	
Avstrija	16	5,15	16	16	
Belgija	17	5,13	17	17	
Nova Zelandija	18	5,11	18	23	
Združeni Arabski Emirati	19	5,11	19	24	
Saudova Arabija	20	5,10	20	18	
Avstralija	21	5,09	21	20	
Luksemburg	22	5,09	22	22	
Francija	23	5,05	23	21	
Malezija	24	5,03	24	25	
Koreja	25	5,01	25	19	
Država Brunej	26	4,95	26	28	
Izrael	27	4,94	27	26	
Irska	28	4,92	28	27	
Kitajska	29	4,84	29	29	
Portoriko	30	4,67	30	31	
Islandija	31	4,66	31	30	
Estonija	32	4,65	32	34	
Oman	33	4,64	33	32	
Čile	34	4,61	34	33	
Španija	35	4,57	35	36	
Kuvajt	36	4,56	36	37	
Tajska	37	4,54	37	38	
Indonezija	38	4,53	38	50	
Azerbajdžan	39	4,51	39	46	
Panama	40	4,50	40	40	
Malta	41	4,50	41	47	
Poljska	42	4,46	42	41	
Bahrajn	43	4,45	43	35	
Turčija	44	4,45	44	43	
Mauritius	45	4,45	45	54	
Češka	46	4,43	46	39	
Barbados	47	4,42	47	44	
Litva	48	4,41	48	45	
Italija	49	4,41	49	42	
Kazahstan	50	4,41	50	51	

Država	Rang		Rang med državami		GCI 2012–2013
	(med 148 državami)	št. točk (1–7)	2012–2013*	2012–2013	
Portugalska	51	4,40	51	49	
Latvija	52	4,40	52	55	
Južna Afrika	53	4,37	53	52	
Kostarika	54	4,35	54	57	
Mehika	55	4,34	55	53	
Braziliya	56	4,33	56	48	
Bolgarija	57	4,31	57	62	
Ciper	58	4,30	58	58	
Filipini	59	4,29	59	65	
Indija	60	4,28	60	59	
Peru	61	4,25	61	61	
Slovenija	62	4,25	62	56	
Madžarska	63	4,25	63	60	
Rusija	64	4,25	64	67	
Šrilanka	65	4,22	65	68	
Ruanda	66	4,21	66	63	
Črna gora	67	4,20	67	72	
Jordanija	68	4,20	68	64	
Kolumbija	69	4,19	69	69	
Vietnam	70	4,18	70	75	
Ekvador	71	4,18	71	86	
Gruzija	72	4,15	72	77	
Makedonija	73	4,14	73	80	
Bocvana	74	4,13	74	79	
Hrvaška	75	4,13	75	81	
Romunija	76	4,13	76	78	
Maroko	77	4,11	77	70	
Slovaška	78	4,10	78	71	
Armenija	79	4,10	79	82	
Sejšeli	80	4,10	80	76	
Laos	81	4,08	n/a	n/a	
Iran	82	4,07	81	66	
Tunizija	83	4,06	n/a	n/a	
Ukrajina	84	4,05	82	73	
Urugvaj	85	4,05	83	74	
Gvatemala	86	4,04	84	83	
Bosna in Hercegovina	87	4,02	85	88	
Kambodža	88	4,01	86	85	
Moldavija	89	3,94	87	87	
Namibija	90	3,93	88	92	
Grčija	91	3,93	89	96	
Trinidad in Tobago	92	3,91	90	84	
Zambija	93	3,86	91	102	
Jamajka	94	3,86	92	97	
Albanija	95	3,85	93	89	
Kenija	96	3,85	94	106	
Salvador	97	3,84	95	101	
Bolivija	98	3,84	96	104	
Nikaragva	99	3,84	97	108	
Alžirija	100	3,79	98	110	

Nadaljevanje Tabele 1

Država	Rang (med 148 državami)	Št. točk (1–7)	Rang med državami 2012–2013*	GCI 2012–2013
Srbija	101	3,77	99	95
Gvajana	102	3,77	100	109
Libanon	103	3,77	101	91
Argentina	104	3,76	102	94
Dominikanska Republika	105	3,76	103	105
Surinam	106	3,75	104	114
Mongolija	107	3,75	105	93
Libija	108	3,73	106	113
Butan	109	3,73	n/a	n/a
Bangladeš	110	3,71	107	118
Honduras	111	3,70	108	90
Gabon	112	3,70	109	99
Senegal	113	3,70	110	117
Gana	114	3,69	111	103
Kamerun	115	3,68	112	112
Gambija	116	3,67	113	98
Nepal	117	3,66	114	125
Egipt	118	3,63	115	107
Paragvaj	119	3,61	116	116
Nigerija	120	3,57	117	115
Kirgizistan	121	3,57	118	127
Zelenortske otoki	122	3,53	119	122
Lesoto	123	3,52	120	137
Svazi	124	3,52	121	135
Tanzanija	125	3,50	122	120
Slonokoščena obala	126	3,50	123	131
Etiopija	127	3,50	124	121
Liberija	128	3,45	125	111
Uganda	129	3,45	126	123
Benin	130	3,45	127	119
Zimbabve	131	3,44	128	132
Madagaskar	132	3,42	129	130
Pakistan	133	3,41	130	124
Venezuela	134	3,35	131	126
Mali	135	3,33	132	128
Malavi	136	3,32	133	129
Mozambik	137	3,30	134	138
Timor-Leste	138	3,25	135	136
Mjanmar	139	3,23	n/a	n/a
Burkina Faso	140	3,21	136	133
Mavretanija	141	3,19	137	134
Angola	142	3,15	n/a	n/a
Haiti	143	3,11	138	142
Sierra Leone	144	3,01	139	143
Jemen	145	2,98	140	140
Burundi	146	2,92	141	144
Gvineja	147	2,91	142	141

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Legenda: * Ta stolpec prikazuje, kakšen bi bil rang države, v kolikor upoštevamo lanski vzorec 144 držav - izločen je vpliv držav, ki so bile na novo vključene v 2013.

Tabela 2: Prilagoditev globalnega indeksa konkurenčnosti s trajnostnimi kriteriji, 2013-2014

Država	GCI 2013–2014		GCI prilagojen s kriteriji družbene trajnosti		GCI prilagojen s kriteriji okoljske trajnosti		GCI prilagojen s trajnostnimi kriteriji	
	Rang	Št. točk	Št. točk	Smer	Št. točk	Smer	Št. točk	Smer
Švica	1	5,67	6,74	↑	6,8	↑	6,77	↑
Finska	3	5,54	6,43	↑	6,36	↔	6,4	↑
Nemčija	4	5,51	6,41	↑	6,05	↔	6,23	↔
ZDA	5	5,48	5,8	↔	5,24	⇒	5,52	⇒
Švedska	6	5,48	6,18	↔	6,23	↔	6,21	↔
Nizozemska	8	5,42	6,4	↑	5,85	↔	6,13	↔
Japonska	9	5,4	6,15	↔	5,52	⇒	5,83	↔
Velika Britanija	10	5,37	5,96	↔	5,73	↔	5,85	↔
Norveška	11	5,33	6,39	↑	6,19	↑	6,29	↑
Kanada	14	5,2	5,85	↔	5,42	⇒	5,64	↔
Danska	15	5,18	6,03	↑	5,29	⇒	5,66	↔
Avstrija	16	5,15	6,06	↑	5,9	↔	5,98	↑
Belgija	17	5,13	5,81	↔	5,54	↔	5,67	↔
Nova Zelandija	18	5,11	5,84	↔	5,72	↔	5,78	↔
Združeni Arabski Emirati	19	5,11	5,84	↔	4,89	⇒	5,37	⇒
Saudova Arabija	20	5,1	5,32	⇒	4,78	↘	5,05	⇒
Avstralija	21	5,09	5,77	↔	5,22	⇒	5,5	↔
Francija	23	5,05	5,57	↔	5,54	↔	5,56	↔
Malezija	24	5,03	5,41	↔	5,18	⇒	5,29	⇒
Rep. Koreja	25	5,01	5,33	↔	4,61	↘	4,97	⇒
Izrael	27	4,94	5,34	↔	4,43	↘	4,89	⇒
Irska	28	4,92	5,33	↔	5,31	↔	5,32	↔
Kitajska	29	4,84	4,83	⇒	4,47	↘	4,65	⇒
Estonija	32	4,65	4,93	↔	4,93	↔	4,93	↔
Čile	34	4,61	4,66	⇒	4,57	⇒	4,61	⇒
Španija	35	4,57	4,74	⇒	4,69	⇒	4,71	⇒
Kuvajt	36	4,56	5,05	↔	3,66	↓	4,36	⇒
Tajska	37	4,54	4,58	⇒	4,38	⇒	4,48	⇒
Indonezija	38	4,53	4,26	↘	4,43	⇒	4,35	⇒
Azerbajdžan	39	4,51	4,37	⇒	3,94	↘	4,15	↘
Panama	40	4,5	4,45	⇒	4,78	↔	4,62	⇒
Poljska	42	4,46	4,45	⇒	4,54	⇒	4,5	⇒
Turčija	44	4,45	4,44	⇒	4,06	↘	4,25	⇒
Češka	46	4,43	4,84	↔	4,69	↔	4,77	↔
Litva	48	4,41	4,68	↔	4,85	↔	4,76	↔
Italija	49	4,41	4,44	⇒	4,55	⇒	4,5	⇒
Kazahstan	50	4,41	4,69	↔	3,72	↓	4,2	⇒
Portugalska	51	4,4	4,65	↔	4,41	⇒	4,53	⇒
Latvija	52	4,4	4,67	↔	4,92	↔	4,8	↔
Južna Afrika	53	4,37	4,1	↘	3,97	↘	4,03	↘
Kostarika	54	4,35	4,47	⇒	4,75	↔	4,61	↔
Mehika	55	4,34	4,28	⇒	3,99	↘	4,13	⇒
Brazilija	56	4,33	4,31	⇒	4,76	↔	4,53	⇒
Bolgarija	57	4,31	4,32	⇒	4,18	⇒	4,25	⇒
Ciper	58	4,3	4,66	↔	4,19	⇒	4,42	⇒
Filipini	59	4,29	4,12	⇒	4,48	⇒	4,3	⇒
Indija	60	4,28	4,07	⇒	3,79	↘	3,93	↘
Peru	61	4,25	3,95	↘	4,04	⇒	4	↘
Slovenija	62	4,25	4,68	↔	4,6	↔	4,64	↔
Madžarska	63	4,25	4,34	⇒	4,4	⇒	4,37	⇒
Rusija	64	4,25	4,3	⇒	4,1	⇒	4,2	⇒
Šrilanka	65	4,22	4,12	⇒	4,28	⇒	4,2	⇒
Črna gora	67	4,2	4,13	⇒	4,13	⇒	4,13	⇒
Jordanija	68	4,2	4,35	⇒	3,62	↘	3,98	⇒
Kolumbija	69	4,19	3,76	↘	4,1	⇒	3,93	↘
Vietnam	70	4,18	3,93	↘	3,73	↘	3,83	↘
Ekvador	71	4,18	4,06	⇒	4,03	⇒	4,05	⇒
Gruzija	72	4,15	3,79	↘	3,81	↘	3,8	↘
Makedonija	73	4,14	3,99	⇒	3,83	↘	3,91	⇒
Bocvana	74	4,13	3,8	↘	4,19	⇒	3,99	⇒
Hrvaška	75	4,13	4,09	⇒	4,39	↔	4,24	⇒
Romunija	76	4,13	3,97	⇒	3,98	⇒	3,97	⇒

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

Država	GCI 2013–2014		GCI prilagojen s kriteriji družbene trajnosti		GCI prilagojen s kriteriji okoljske trajnosti		GCI prilagojen s trajnostnimi kriteriji	
	Rang	Št. točk	Št. točk	Smer	Št. točk	Smer	Št. točk	Smer
Maroko	77	4,11	3,71	↘	3,68	↘	3,7	↘
Slovaška	78	4,1	4,21	⇒	4,45	↗	4,33	↗
Armenija	79	4,1	3,86	↘	3,61	↘	3,74	↘
Iran	82	4,07	3,84	↘	3,75	↘	3,8	↘
Tunizija	83	4,06	4,14	⇒	3,74	↘	3,94	⇒
Ukrajina	84	4,05	4,09	⇒	3,71	↘	3,9	⇒
Urugvaj	85	4,05	4,22	⇒	4,28	↗	4,25	⇒
Gvatemala	86	4,04	3,75	↘	3,88	⇒	3,82	↘
Bosna in Hercegovina	87	4,02	3,66	↘	3,44	↘	3,55	↘
Kambodža	88	4,01	3,76	↘	4,02	⇒	3,89	⇒
Moldavija	89	3,94	3,88	⇒	3,93	⇒	3,91	⇒
Namibija	90	3,93	3,58	↘	3,86	⇒	3,72	⇒
Grčija	91	3,93	3,79	⇒	4,08	⇒	3,94	⇒
Trinidad in Tobago	92	3,91	4,03	⇒	3,75	⇒	3,89	⇒
Zambija	93	3,86	3,32	↘	4,08	↗	3,7	⇒
Jamajka	94	3,86	3,52	↘	3,82	⇒	3,67	⇒
Albanija	95	3,85	3,8	⇒	3,72	⇒	3,76	⇒
Kenija	96	3,85	3,34	↘	3,92	⇒	3,63	↘
El Salvador	97	3,84	3,45	↘	3,34	↘	3,4	↘
Bolivija	98	3,84	3,26	↓	3,8	⇒	3,53	↘
Nikaragva	99	3,84	3,5	↘	4,08	↗	3,79	⇒
Alžirija	100	3,79	3,48	↘	3,22	↓	3,35	↘
Srbija	101	3,77	3,58	↘	3,74	⇒	3,66	⇒
Gvajana	102	3,77	3,52	↘	3,57	↘	3,54	↘
Libanon	103	3,77	3,62	⇒	3,05	↓	3,34	↘
Argentina	104	3,76	3,69	⇒	3,42	↘	3,55	↘
Dominikanska Republika	105	3,76	3,4	↘	3,4	↘	3,4	↘
Surinami	106	3,75	3,67	⇒	3,8	⇒	3,74	⇒
Mongolija	107	3,75	3,44	↘	3,41	↘	3,43	↘
Bangladeš	110	3,71	3,48	↘	3,42	↘	3,45	↘
Honduras	111	3,7	3,21	↘	3,63	⇒	3,42	↘
Gabon	112	3,7	3,22	↘	4,03	↗	3,62	⇒
Senegal	113	3,7	3,22	↘	3,61	⇒	3,41	↘
Gana	114	3,69	3,3	↘	3,67	⇒	3,48	↘
Kamerun	115	3,68	3,34	↘	3,6	⇒	3,47	↘
Gambija	116	3,67	3,45	↘	3,49	↘	3,47	↘
Nepal	117	3,66	3,4	↘	3,52	⇒	3,46	↘
Egipt	118	3,63	3,5	⇒	2,97	↓	3,23	↘
Paragvaj	119	3,61	3,27	↘	3,63	⇒	3,45	⇒
Nigerija	120	3,57	3,21	↘	3,47	⇒	3,34	↘
Kirgizistan	121	3,57	3,33	↘	3,29	↘	3,31	↘
Zelenortski otoki	122	3,53	3,24	↘	3,07	↘	3,15	↘
Svazi	124	3,52	3,27	↘	3,33	↘	3,3	↘
Tanzanija	125	3,5	3,03	↘	3,52	⇒	3,27	↘
Slonokoščena obala	126	3,5	3,03	↘	3,48	⇒	3,25	↘
Etiopija	127	3,5	3,04	↘	3,36	⇒	3,2	↘
Liberija	128	3,45	3,24	↘	3,2	↘	3,22	↘
Benin	130	3,45	2,91	↓	3,47	⇒	3,19	↘
Zimbabve	131	3,44	2,93	↘	3,45	⇒	3,19	↘
Madagaskar	132	3,42	2,8	↓	3,2	↘	3	↘
Pakistan	133	3,41	2,93	↘	2,91	↘	2,92	↘
Venezuela	134	3,35	3,19	⇒	3,25	⇒	3,22	⇒
Mozambik	137	3,3	2,76	↓	3,42	⇒	3,09	↘
Timor-Leste	138	3,25	3,01	↘	2,6	↓	2,81	↘
Mavretanija	141	3,19	2,69	↓	2,58	↓	2,63	↓
Haiti	143	3,11	2,49	↓	2,78	↘	2,63	↓
Siera Leone	144	3,01	2,63	↘	2,86	↘	2,74	↘
Jemen	145	2,98	2,58	↘	2,42	↓	2,5	↓
Gvineja	147	2,91	2,51	↘	2,67	↘	2,59	↘

Vir: Global Competitiveness Report 2013-2014, WEF, Ženeva 2013.

Legenda: ↑ sprememba v številu doseženih točk GCI > +15% do +20%, ↗ sprememba v številu doseženih točk GCI +5% do +15%, ⇒ sprememba števila doseženih točk GCI je znotraj intervala +5% in -5%, ↘ sprememba v številu doseženih točk GCI -5% do -15%, ↓ sprememba v številu doseženih točk GCI < -15% do -20%.